

VÁROS POLGÁRMESTERE

2051 Biatorbágy, Baross Gábor utca 2/a • Telefon: 06 23 310-174/213 mellék
Fax: 06 23 310-135 • E-mail: polgarmester@biatorbagy.hu • www.biatorbagy.hu

Előterjesztés

Josef Rack „ELVESZETTEN” című önéletrajzi regényének kiadásáról

Herbrechtingeni testvérvári kapcsolatunk ápolása révén került látóköreinkbe az etyeki származású Németországban élő Josef Rack német nyelven kiadott ELVESZETTEN (Alcím: Vég nélküli háborús sors) életrajzi tényeket tartalmazó regénye. A magyarországi németek 1946-ban történt kitelepítésének jövő évi, 70. évfordulója kiemelt aktualitást adna a regény magyar nyelvű megjelentetésének.

A könyvkiadás gondolatával megkerestük a biatorbágyi és etyeki német nemzetiségi önkormányzatok képviselőit, akik a közeljövőben egyeztetik a nemzetiségi üléseiken a témát. Biatorbágy Város Önkormányzata a könyv kiadásának koordinálásával és költségeinek részbeni fedezésével méltóképpen tudna hozzá járulni a jubileumi megemlékezéshez.

Rövid szemelvények a könyvből:

- Drámai kutatás a szülők után hosszú éveken át. Toni, 4 évesen (a szerző adatai) 1946-ban, a Magyarországról való kitelepítés során elveszíti a szüleit. Egy gyermektelen orosz család adoptálja.
- Boldog évek Budapesten, első felén szerelmi álmok, míg az 1956-os forradalom mindent szétrombol. Száműzetés Szibériába. Büntetőtábor. Toni 1979-ben tudja meg, hogy vannak igazi szülei.
- Hosszú éveken át kutat – a cél nyugat-Németország. Moszkva – megismeri nagy szerelmét, Rosa-t. Kelet-Berlin - fal, szökés golyózáporban, anélkül, hogy tudná, élnek-e és hol a szülei.
- Milyen esélyei vannak a kétségbeesett hazátlan fiúnak - aki sem a valódi nevét, sem a születése napját és helyét nem ismeri -, hogy megtalálja a szüleit Nyugat - Németországban és hogy elismerjék, befogadják?

A szerző honlapján további részletes információkat közöl az alábbi linken:

<http://www.rack-buch.de/index.php>

A fordítás és a könyvkiadás költségei még nem ismertek.

Kérem a tisztelt Bizottság és Képviselő-testület tagjait, hogy hozzanak döntést az ügyben.

Tisztelettel:

Tarjáni István s.k.
polgármester

melléklet:

a regény három fejezetének elkészült fordítása

Határozati javaslat
Biatorbágy Város Önkormányzat Képviselő-testületének
/2015. (X. 29.) számú határozata

Josef Rack „ELVESZETTEN” című önéletrajzi regényének kiadásáról

Biatorbágy Város Képviselő-testülete megtárgyalta Josef Rack „ELVESZETTEN” című önéletrajzi regényének kiadásával összefüggő kérdéseiről szóló előterjesztést és az alábbi határozatot hozza:

- I. Felhatalmazza a polgármestert a biatorbágyi és etyeki Német Nemzetiségi Önkormányzatokkal a regény kiadásával kapcsolatos egyeztetésre.
- II. A képviselő-testület összeggel támogatja a regény fordítási és kiadási költségeit, melyet a 2016. évi költségvetésében biztosít.

Határidő: azonnal

Felelős: polgármester

Végrehajtásért felelős: Polgármesteri Kabinet

Elveszetten

Hűvös, friss levegő tölti be a helyiséget.

Az állott, nehéz, betegségterhes szagot kiűzi a múltba.

Függönyök libbennek, akár könnyed tollpihék, a nyitott ablakokban.

Időnként langyosabbak a hullámok – halkán sejtetve a közalgó tavaszt.

Az elhomályosult tekintet alig ismeri fel a hegyek távoli vonulatát.

A hóborította gerincek fehérsége egybeolvad a tejszerű égbolttal.

A gondolatok elkalandoznak.

Nem mozdonyfüst szaga kevereg?

Hangzavar – beszéd – parancsszavak – gyereksírás – kiáltások – mozdonyok fujtatása – vonatok zakatolása? Csss-csss – klakk-klakk – klokk-klokk – takk-takk – toni-toni – Tóni ...

A szoba lassan kihül. A férfi a padlón térdel, felsőtestével az ágyra borulva. Mennyi idő telt el?

Egy óra? Egy nap? Évek? 40 év?

Összekulcsolódó kezek.

Hosszú haja beborítja a kedves, kihülő, öreg asszonyarcot.

- Tóni, Tóni ... fiacskám...

A vonat tovább zakatolja: Tóni-Tóni... fiacskám, fiacskám...

Az asszony keze kicsúszik a férfiéből...

Mint egy filmben, úgy úsznak el a felhők a távolban.

Újabbak jönnek, hogy aztán azok is eltűnjenek az ablak másik szélén.

A férfi gondolatai küzdenek – az anyjánál akarnak maradni.

De a felhők csalogatják a gondolatokat, repüljenek velük, ne tőrjék tovább a zabolát – repüljenek... repüljenek...repüljenek...

* * *

A maró füstön át először csak elmosódottan látszik a vasútállomáson uralkodó leírhatatlan káosz. Fokozatosan kitisztulnak a részletek: rostokoló teherkocsik, marhavagonok, részben ronccsá bombázva, rengeteg katonai jármű is, tankok, lerombolt épületek.

Közöttük számtalan katona és civil. Fűlsiketítő lárma.

Lesoványodott alakok rongyos Wehrmacht-egyenruhában vagy ami abból megmaradt, azon fáradoznak, hogy részben primitív szerszámokkal, részben pusztá kézzel kijavítsák a síneket. Mások a járműroncsokon matatnak. Mindenütt igyekeznek rendet teremteni a káoszban. Amit a roncsokból valahogy hasznosítani lehet, azt kiszerelik, hogy másik járműveket azzal újra üzemképessé tegyenek.

Nyomorúságosan öltözött katonák lövésre kész fegyverekkel felügyelik a nyilvánvalóan fogoly építőmunkásokat. Közbe-közbe német beszédfoszlányokat hallani. Némelyeket puskatussal ösztökélnek gyorsabb munkára.

A kíváncsi civileket távol tartják. Tilos mindennemű kapcsolat ezekkel a szánandó emberekkel.

A civilek amúgy is távolságot tartanak, már csak azért is, hogy ezekkel a katonákkal lehetőleg ne találkozzanak, senki nem akarja, hogy köze legyen ezekhez.

Egy-egy idegen nyelvű szó hallatszik, nyilván orosz.
Mindössze egy parancsnok tart hivatalos kapcsolatot a civilekkel.
Egy kiszolgált wehrmachtosokból álló tábori osztag próbál valami rendet vinni a tohovabuhuba.

Távoli sípszó és sötét füst jelzi egy új tehervonat érkezését.
A mozdony fújtatva, lépésben közeledik.
Újabb „állatszállítmány” fut be, az embertömeg visszahúzódik, asszonyok cibálják a gyerekeiket – kiáltások mindenfelől.
A vonat megáll – fenyegető a fekete mozdony!
Oldalán forró gőz sziszeg kifelé, különösen a közelében állók nyomakodnak a mögöttük álló emberek közé, nehogy leforrázza őket. Az emberek egymásra zuhannak.
A mozdony kegyetlenül utat nyitott magának.
A vonatot kísérő őrök leugranak a lépcsőkről, a vagonokhoz sietve puskatussal lökik ki a reteszeket.
Vichodi – Vszem vichodi! (Kifelé, mindenki kifelé!)
Rongyos és kevésbé rongyos alakok özönlenek elő, a kavicsra esnek, a következők pedig rájuk. Gyerekek és öregek zuhannak ki.
A batyuba kötött holmikat ledobják, a tulajdonos utána ugrik, hogy összeszedje. Aki elesik, mászva próbál távolodni. A rokonok igyekeznek segíteni.
Leírhatatlan jelenetek játszódnak le: anyák kendőben a vállukra kötött csecsemőkkel, mások kicsit nagyobb gyerekeiket kézen fogva húzzák maguk után – csak el a vonattól, gyorsan. Férfiak nyomakodnak vissza, hogy a vagonban maradt holmikat kihozzák. Van, aki nem találja a magáét, valaki nyilván hasznát vette.
Hová igyekeznek?
Sokan – talán százak, ezrek? – táboroznak már a környéken.
Mindenkinek keres, akár egy romot, szétlőtt kocsit, teherautót – mindegy. Némelyek valami ponyvákat feszítettek ki, fő, hogy valami védje az embert.
Közben a gomolygó füst könnyeket fakaszt.
Tüzek lobognak. Melengetik a fázó kezeket. Ruhadarabokat akasztanak fölé száradni. Itt-ott kellemes illat is terjeng – lábosokban valami ennivaló rotyog.

Épp csak elkezdődött az új év, 1946.
Tíz fok fagypontra, éjszaka még jóval kevesebb. Senki nem tudja mérni.
Szerencsére kevés a hó. Méghogy hó, itt a tábor területén már úgyszólván csak lábszárig érő sár maradt belőle, ami éjszaka megfagy. De a havat még hasznosítani is tudják az emberek.
Mindenféle edényekkel kimennek a táboron kívülre tiszta havat gyűjteni – kincset érő ivóvíz, főzéshez, némi mosakodáshoz.
Szerencsére egy kis erdő van a közelben.
Némelyek felkeresik, hogy szükségüket végezzék. Mások azonban itt, a fák védelmében táboroztak le.
Faluközösségek, családok, rokonok próbálnak együtt maradni. Hogyan és mikor mehetnek tovább?

* * *

A kitelepítési akció már 1945-ben elkezdődött.

A vert német csapatok már rég elmentek. A balszerencsések orosz hadifogságban vannak. Minden országban, a Keleti-tengertől Jugoszláviáig, millió-szám éltek németek.

Évszázadokkal ezelőtt települtek le itt. Akkoriban itt volt lehetőségük saját tulajdonhoz jutni. Sőt az embereket némi kiváltságok ígéretével toborozták, hogy ide települjenek. A németeket mindenhol szívesen látták.

Így a bevándoroltak jelentősen hozzájárultak a fejlődéshez és a virágzó mezőgazdaság kialakulásához.

Azonban a II. Világháború, amely azokat az országokat is érintette, amelyekben a német újtelepesek új hazát találtak, megváltoztatta a hazai népességnek a németek **iránti** hozzáállását.

Barátokból hirtelen ellenségekké váltak, akiktől szabadulni akartak.

Ahogy annak idején népvándorlás folyt kelet felé, úgy most következett a visszatérés.

Helységről helysére folyt a „tisztogatás”.

Az volt a kérdés: ki volt „német” – először ezt kellett megállapítani.

Sok „német” is azonban bizonyos diplomás szakma vagy állami szolgálat érdekében, vagy más okból, magyarosította a nevét.

Már a háború elején tartott népszámláláskor dönteniük kellett a magyarországi németeknek, hogy német vagy a magyar állampolgárságúnak vallják magukat. De senki nem sejtette, micsoda következményei lesznek ennek egykor.

A politikai átalakulások hatása pusztító volt: amíg a német hadsereg győzedelmes volt, addig sok magyarországi német („sváb”) szívesen volt „német”. Sokan, igazi magyarok is szolgáltak a német hadseregben, önként vagy kényszerűsorozás következtében is. A kudarcok nyomán azonban megváltozott a hozzáállás.

A magukat „németnek” vallókról listák – transzportlisták – készültek.

Megint nem lehetett tudni, mi lesz velük.

Akik magyar nemzetiségűnek vallották magukat, tehát a „magyarok” Magyarországon maradtak. De mindenkit megfosztottak a vagyonától.

Így valóságos macska-egér játék alakult ki:

Az emberek különféle módszerekkel és a legfurfangosabb trükkökkel próbálták elrejteni legértékesebb tárgyaikat az elkobzás elől. Volt, ami éjszaka egy szénaboglya alá vándorolt, vagy a forgács közé, a trágyadobra, esetleg elásták a földbe.

Egyes házakba apránként már idegenek költöztek. A jogos tulajdonosoknak ki kellett költözniük és már hajlék után nézniük. Pajtáiban, istállóiban, a rokonoknál vagy a préházakban, az mindenkinek volt.

Veszedelemes volt azonban tárgyakat elrejteni, hiszen már mindent népi tulajdonnak nyilvánítottak. Mindenfelé spiclik és a kommunisták szimpatizánsai.

Végső soron aztán hiábavalónak bizonyult minden kísérlet a kisajátításokkal szembeni ellenállásra.

Így más gyökérvesztettek, köztük a szomszédos országokból kitelepítettek jutottak az elhagyott birtokokba – nem tudva, vajon ez a helyzet végleges-e, ezért nem is voltak különösebben lelkesek.

Az ottmaradt németeknek végig kellett nézniük, hogy szerény javaik többségét elhanyagolták, engedték tönkre menni.

Mindenesetre minden „német” dolog tilos volt.

Végül is azoknak volt szerencsájuk, akik a „némettség” mellett döntöttek – de ez csak sok-sok év után mutatkozott meg, miután integrálódtak „régi-új” hazájukban és jobban ment a soruk.

„Szerencséről” azonban nem beszélhetünk az öregek esetében, akik közül sokan soha nem tudták kiheverni a szülőföld elvesztését.

Megkezdődik a kitelepítés

1945. Minden idők legszomorúbb karácsonya.

Két napja itt is lesújtott a sors, most ez az országrész került sorra: minden németet kitelepítettek – (szép szó).

Soha nem volt még ilyen tele a templom. A négyezer lelkes településen több mint háromezer német élt – mind katolikusok, és legtöbbszörnek el kellett mennie. Sokan elszántan álltak a templom előtt, hogy legalább még egy áldást kapjanak a plébánostól.

1946 Újév

Jeges, kemény tél, sok hóval.

A legszükségesebbel, amit ki-ki elbír, elindulnak a bizonytalanba.

Gyalog vágnak neki az útnak a hóban, jeges hidegben – Budapest felé. A magyar milícia is hajtja őket.

Némelyek olyan szerencsések, hogy felszállhatnak egy lovas-szekérre vagy legalább a holmijukat felrakhatják egy kocsira.

Némelyeket, elsősorban betegeket katonai teherautóval vagy szanitéc-kocsival szállítanak.

Nyomorúságos menet kanyarog a hóban.

Utolsó pillantás visszafelé – könnyes szemmel. A borús téli napon utoljára látják a szürke sziluettet – a templomtornyot. Sokan imádkoznak, keresztet vetnek. Érzik, hogy örökre. Hozzátartozóikra gondolnak, akiket hátra kell hagyniuk a temetőben. Ebben a pillanatban ez a legszörnyűbb.

Még csak egy virágot sem vihettek nekik búcsúzóul – télvíz idején. Volt, aki búcsúzásképp rózsafüzért akasztott valamelyik kedves sírkeresztre.

„Most megj tovább”

Kisbabák, felismerhetetlenül bebugyolálva a nagykendőbe, hogy védve legyenek a hidegtől, anyjuk nyakában nyöszörögnek, sírdogálnak ... éhség ... megszoztatni? Tisztába tenni? – Hogyan?!

Folyton figyelve, hogy együtt maradjunk...

Hol van a Mama? ... Most megint hol van Tóni?

Hol a János? – Így megy ez út közben.

Eltelik egy nap. Fáradtság. Fájó lábak. Fázó ujjak. Csorgó orr. Megint ki kell lépni – várjatok meg...

A mögötted jövők elmennek melletted a hóban kitaposott nyomon.

Hátulról katonai járművek jönnek dudálva, katonák szitkozódnak.

Az emberek oldalra igyekeznek, a gyötrelmes, mély hóba, hogy kitérjenek.

Helyet – mi vagyunk a győztesek! Néhányan beleesnek a hóval teli árokba. Üggyel-bajjal kikászálódnak, tovább, tovább. Csak senkit ne veszítsünk el!

Anya, annyira éhes vagyok...

A kegyetlen hófúvás ellen pokrócokba burkolózva halad az arctalan menet.

Melyik tartozik hozzám? Mind egyformák...

Más falvakból további emberkígyók csatlakoznak és keverednek a menethez.

Egyre áttekinthetlenebb minden.

A folyam egyre duzzad. Egy-egy batyu az útszélen marad. Túl nehéz volt már?

Elvesztették?

Sokkal fontosabb, hogy a családtagokat ne veszítse el az ember, hogy mindenki együtt maradjon.

Egy nagymama az amúgy is beteg lábaival csak lassan, a fia segítségével jut előre – aki még a csomagját is cipeli, legkisebb gyermeke pedig a nadrágszárába kapaszkodik.

De a győztes vörös hadsereg katonái tovább hajtják:

„Osztavj babku lechaty – Hagyd az öregasszonyt.”

Valóban, ahogy közelednek Budapesthez, itt-ott nagyobb kupac fekszik – hiszen ez embernek látszik? – félig már belepte a hó, az oltalmazó pokróc már eltűnt – a földön fekvőnek már biztosan nincs rá szüksége.

Valaki már magával vitte, mert neki, a (még) élőnek nagyobb szüksége van rá?

Ki ez? – ki volt? – talán egy ismerős? – netán rokon???

Ezt már senki nem fogja megtudni, és azokat sem fogja érdekelni, akik később rátalálnak.

Nem időzhetnek el a gondolatok – tovább, tovább. Dájcese.

Közelednek a nagy városhoz.

Sokan, bár csak 25 kilométerre fekszik, még sosem voltak a fővárosukban, de sokszor álmodtak arról, hogy valamikor majd meglátják.

De hogy ilyen körülmények között jönnek ide, azt nem gondolták. Valószínűleg ez az első alkalom egyben az utolsó is...

Budapestet mindig csak „a város”-ként emlegették, hiszen nem volt másik, legalábbis a tágabb környéken.

Ma korán sötétedik.

Sötétség, fények alig. Szétlőtt romok nyúlnak figyelmeztető ujjként az éjszakai égbe.

Mit keresünk itt?

Az utcákon, a szabad tereken, a romokban – mindenütt emberek fekszenek már.

Helyet keresni erre az egy éjszakára vagy többre?

Mindig újabb parancsok, ellenőrzés a névsorok szerint.

A különböző helységek lakóinak együtt kell maradniuk.

Katonai járművek és gyalogos egységek törnek utat maguknak a kavarodáson keresztül.

Minden egy bizonyos irányba tart – a pályaúdvár felé.

Vonatok telnek meg katonákkal. Katonai járműveket rakodnak szállító kocsiakra.

Lárma. Káromkodás. Parancsszavak. Éjjel szakadatlanul zakatolnak a katonai szállítónyakok minden égtáj felé. Katonákat szállítanak el. Foglyokat raknak fel és szállítanak el. Mások érkeznek – újabb foglyok özönlnek ki a marhavagonokból. Rájuk nyilván valami munkálatokban van szükség.

Sebesülteket raknak ki. Szanitéc kocsik száguldoznak, némelyikük szirénázva az emberáradaton keresztül, valószínűleg a legközelebbi kórházba.

Amint pirkadni kezd: sípszó, gyülekező. Menetelés a vonatokhoz. Marhavagonok, nagy ritkán normál személykocsik, minden, ami többé-kevésbé alkalmas, csak hogy a sok embert lehetőleg rövid idő alatt elszállítsák. Minden fel kell tölteni. Gyorsan, gyorsan. Némely csomag ott marad.

Tele a vagon? - olyan nincs! – még több is befér.
Kiabálás. Remélhetőleg minden rokon együtt van.
Ajtók, reteszek zárulnak! Sípolás, tüüüüüt, indulás.

Mama és Tata hiányoznak. Hol van a bácsikád? A néni megvan. Hiányzik egy gyerek? Remélhetőleg az előttünk levő kocsiiban vannak!??? Látjuk-e még őket???

Sötét van a vagonban.

Csak a réseken át jut be némi fény – és vele metsző hideg szél is.

Hová megyünk? Milyen hosszú lesz az út? Valami szaglik. A vagon végében ki van vágva egy lyuk.

Órák telnek el. Feszül a hólyag. Nyom a gyomor, gyötörnek a belek.

Egy-egy férfi beáll a sarokba.

(A férfiaknak már csak egyszerűbb). A kényszer végül legyőzi a gátlásokat. Hiszen másképp nem megy.

Most már nem beszélhetünk szagról – bűz van.

Néhányan már zsebkendőket tartanak az orruk elé.

A csecsemőket valahogy tisztába kell tenni. Kiabálás, sírás. Anyák szoptatnak.

Az embereknek egyezkedniük kell és helyet cserélni. A kívül állók már egészen átfagytak. Ők is be akarnak jutni középre, mert ott melegebb van. A belsők természetesen nem szívesen adják át a meleg helyüket. Dulakodás.

Néhány férfi abban a „bizonyos sarokban” kifeszített egy lécet, hogy elviselhetőbb legyen a szag. Ennek fejében most jön a hideg.

- Zárják be! – kiabál valaki.

- Hagyják nyitva! – kiáltja egy középen álló.

- Te könnyen beszélsz, nálad meleg van!

És így tovább. A hangulat feszült és eléri a mélypontot.

Netán napokig így lesz, kérdik magukban többen szorongva.

Egy idős asszony összeomlott. Túl sok volt a megpróbáltatás. Meg már nem is akar tovább! Mire is – **odavan** – a szülőföld elveszett – a ház, udvar, a kis föld – hol vannak a rokonai, nem látta őket itt a vagonban. Minek éljen hát tovább?

Egy szibériai fogolytáborért? – hogy végül nyomorúságosan elpusztuljon? Hogy valami jó várna rá, abban már nem hisz. Fekszik a padlón. Kívül, a kocsik oldalánál. Metsző szél sűvít be a réseken.

Valahogy már nem is érzi...valami Hatalmasság megkönyörült rajta?

Végtelen utazás órái.

Még érzésre sem tudják, merre járhatnak. Nekik úgymint mindenidegen volt, ami néhány kilométernél messzebb volt a szülőfalujuktól. Sehová sem jutott el az ember.

A réseken át homályosan látni, hogy havazik.

Míntha lassítana a vonat? Valóban. Rándulás. A vonat áll.

Semmi mozgás. Férfiak próbálják kinyitni az ajtót. E nem megy. A retesz kívül van.

Mit akarnak EZEK velünk?

Kicsit távolabbról orosz parancsszavakat hallani.

Kutyaugatás. Panaszos emberi hangok. Egy lövés.

Ó, Istenem, agyon akarnak lőni minket???

A kocsi falánál állók dermedten bámulnak ki a réseken. Előrébb katonák, lövésre kész fegyverrel. A kutyaíák vadul rángatják a láncukat.

Sorstársak szélednek szét egy tágabb mezőn.

Most az ő kocsijukon is kinyílik a retesz és feltépik az ajtót.

A közvetlenül elől állók közül némelyek kizuhannak, mereven a hosszú egy helyben állástól és a hidegtől.

Vszem vichogyity – Veshi ostavity! (Mindenki szálljon ki –a csomag marad!)

Nagy ég – ütött az utolsó óránk?!

A transzportokban kiválasztottak a kitelepítettek közül egy-egy szóvivőt, aki tud oroszul.

Velük beszélnek valamit az oroszok.

Mindenki fülel. Nyugtalanság, félelem...

Páran már sírnak. Anyák ölelik magukhoz a gyerekeiket, férfiak ölelik át a családjukat.

A szóvivőjük közeledik:

- Pihenőt tartunk, nem lesz bajotok, járkálhattok, de nehogy valaki szökni próbáljon.

Csak arra várnak, szívesen lövöldöznének megint és a kutyák is akarnának szórakozni.

Mindenki összevissza beszél.

- Ennünk kell valamit, a vagonban nemigen lehetett.

A szóvivő eltávolodik, tárgyal, aztán visszatér.

- Jól van, kivehettek valamit a csomagotokból, de mindent tegyetek vissza a kocsikba, bármikor továbbindulhatunk.

Kapkodás. Van, aki gyorsan igyekszik valamit elővenni a batyujából, mások helyet keresgélnek, ahol könnyíthetnek magukon. A gátlások már nem érvényesek.

Egy számít: túl kell élni.

A szerencsétlenek ajkára gyötrő kérdések tolulnak:

- Hol vagyunk? Hová visznek minket? Mi lesz velünk?

A szóvivőnél készen van a megnyugtató magyarázat:

- Úgy tudom, mindannyiunkat nyugatra visznek, biztosan Ausztriába vagy

Németországba. Vissza biztosan nem jövünk már. Azt sem hiszem, hogy fogságba kelene mennünk.

Vegyes érzelmek. Első megkönnyebbülés, az arcok felderülnek.

A szülőföld elvesztése fáj – de most **elfojtják**.

Most az a fontos, hogy túléljék a transzportot. Milyen messze van egyáltalán

Németország? Egész végig a jéghideg vonaton, sokan meg fognak fagyni.

Kitart-e az ételünk? Ezek biztos nem adnak semmit! (amennyire látni, a katonák sem dőzsölnek).

A szerelvényük nyílt pályán áll, nyilván egy kitérő ág. Valamivel messzebb nagy folyó látszik. Csak a Duna lehet.

Két tehervonat, egyik katonai járművekkal, másik katonákkal teli elszakatol mellettük az ellenkező irányba, valószínűleg a szülőföld felé.

Az ablakokból kinéző arcok egy része vidám, némelyek még énekelnek is. Egy katona kidob valami dobozt.

De mielőtt egy gyerek utána kaphatna, már magához vette az egyik őt. Felnyitja és bekebelezi a tartalmát. Nyilván étel volt benne.
Sípolás, parancsszavak, mennek tovább. Davaj, davaj igyi!
Gyorsan összepakolni mindent és beszállás. A nagy kavarodásban csak most veszik észre, hogy az idős asszony, aki már a vagonban összeomlott, mozdulatlanul fekvé maradá a hóban. Két férfi először fel akarja emelni, de nincs értelme visszavinni a vagonba – késő! Eltemetni? – lehetetlen.
Davaj! Be a vagonba, gyorsan, gyorsan.
Hála Istennek néhányan voltak olyan jó lelkűek, hogy kitakarították a szükség-sarkot. Ágakat törtek a bokrokról és a sarokba rakták. Így már nem olyan rútság. Mindenki együtt van? Már csapják is be a reteszt. Sípszó, pattogó parancsok, és a vonat nagy zökkenéssel lassan mozgásba lendül. A kocsifalánál állók még látják a réseken át a szomorú embercsomagot, amely egyedül maradá a hóban, a semmiben.
Könnyes szemek.
Tehát: nyugatra. A jövő bizonytalan.

Ezúttal nem tart órákig.
A hangulat most már jobb, belekapaszkodnak a reménybe, hogy útjuk viszonylag jól végződik majd. A sebesség csökken. Álló szerelvények mellett mennek el. Mindenütt katonák. Sátortábor. Lépésben egyre tovább.
Megállás. Várakozás. Vég nélkül.
Növekszik a türelmetlenség. Megint haladnak egy kicsit. Remélhetőleg hamarosan felkel a nap.
Stop. Várakozás.
Erősödő hangzavar. Csikorduló reteszek. Kinyílik a vagonajtó.
Vichodi, weshi braty szoboj. (Kiszállás, mindent kipakolni.)
Megint a gyötrelmes kiszállás. Néhány elgyengült ember megint kiesik a kavicsra. Egy asszony karjából kiesik a kisgyermek, sírva a földön maradá. Mások előbb a holmijukat dobják ki és mindjárt sietnek utána, nehogy valamit elveszítsenek.
Láthatólag egy pályaudvaron vannak, egy gyűjtőállomáson.
Mindenütt fényszórók.
Minden kiszállót őrség vesz körül.
Parancsok harsannak. Korábban érkezett sorstársaik közötti ösvényeken vezetik őket egy szabad területre. Ott értésükre adják, hogy telepedjenek le. Gyorsan kirakják a pokrócokat és hasonlókat. A rokonok igyekeznek valahogy védeni egymást, szorosan összehúzódnak.
Ki kell bírniuk a jeges éjszakát. Hajnalban legrosszabb a hideg. Mindenütt a hidegtől nyöszörgő emberek. Rövid kis alvás szabadítja meg őket a fájdalomtól és a kínzó gondolatoktól. A tiszta reggel metsző hidegre azonban hamarosan újra reszketve ébrednek.
Mindenfelé köhögés, szipogás. Jajgatás.
Elmegy mellettük egy katonai terepjáró. Valaki beszélget a szóvivőjükkel. Ez utána a csoportjához fordul:
- Csoda, öt férfi jöjjön velem, hozzanak edényeket, menjünk ételért. Öröm fut végig a sorokon. Természetesen mindenki menni akar. Az öt kiválasztott elvonul.
A maradók vágyakozva várnak.

De több mint két óra telik el, mire visszatérnek.

Az éhesek már rég álldogálnak és várják, mit hoz a hat férfi. Végre feltűnik a kis csapat. Nyúlnak a nyakak. A gyerekek már nem bírják, az örök vissza akarják szorítani őket.

Hiába, a gyerekek átsiklanak a lábak között és rohannak az érkezők elé.

Alaposan felmálházva még egy talicskát is hoznak. Két másik valami tábori ágy félét hoz – és minden tele. Kavarodás. Rengeteg kérdés. Kezek nyúlnak felénk. Mindenki akar belőle valamit.

Az örök próbálnak némi rendet csinálni a tömegben. Az nem megy, hogy mindenki egyszerre rájuk ront. Álljanak sorba, mindenkinél legyen valami tartály vagy edény, hogy kaphasson a nagy kondérokból. Még cipókat is osztanak és kis csomagokat teljesen ismeretlen édességekkel. Ráadásul meleg takarókat. A kondérokban eredetileg forró, de út közben persze elhűlt egytálételféle mellett egészen szokatlan és ismeretlen dolgok is vannak:

Csokoládé! - Sokan eddig nem is ismerték illetve sosem ettek ilyet. Valami kicsi csomagokban, teljesen idegen nyelvű felirattal, hogy az ember nem is tudja, mit kezdjen vele.

És cigaretta! Néhányan mindjárt rágyújtanak, még mielőtt az ételt megkóstolnák.

Később derül ki, hogy a kicsi csomagokban rágógumi volt! Hogyan eszik ezt? – vagy szopogatni való?

- Hát hol voltatok? Honnan van ez a sok minden? Van belőle még? – ilyen kérdésekkel ostromolják az ételhozókat.

Azok hatan hősnek érzik magukat és büszkén mesélnek:

- Meneteltünk vagy két kilométert, mindenfelé honfitársaink táboroznak. Úgy tűnik, már Ausztriában vagyunk.

- És képzeljétek, ott az amerikaiak vannak. Azt mondják, ők vesznek át minket. Ott hatalmas táboraik vannak, minden szükséges jóval, ahogy láttuk. Egy hatalmas konyhában volt étel. Előtte mindenütt sorok állnak. A konyhában úgy éreztük magunkat, mint a hetedik mennyországban. Pompás meleg volt és mennyei illatok.

Csoda történt.

- Most már csak fedél kell a fejünk fölé.

De ehhez még kell némi idő.

Élénk nyüzsgés uralkodik a táborban.

Mindenféle szóbeszéd, találgatások terjednek.

Szigorúan ügyelnek arra, hogy senki ne távolodjon el ok nélkül (unberechtigt) a csoportjától. Sok kisebb csoportot összevontak, így nagyobb csapatok jöttek létre, de így egyszerűbb volt az őrzés.

Az emberek számára azonban nehezebb és áttekinthetlenebb. Ügyelni kellett a családtagokra, nehogy valaki elveszen. Könnyű volt itt eltévedni, különösen a sok gyerekeknek. Nekik érdekes volt minden és mindent fel akartak fedezni. Nemegette hirtelen eltűnt, a szülők pedig pánikba estek, amikor észrevették.

Az amerikaiak közelsége rettentően izgalmas volt. Mindenfélét hallottak már róluk. Egy csodaországból jöttek, a nagy óceán túlsó partjáról. Ott mindenki jólétben él. Nem úgy, mint az oroszok. Mikor rájöttek, mire való a rágógumi, a gyerekek kíváncsisága és lelkesedése határtalan volt. A leghihetlenebb dolgokat mesélték.

Kialakult egyfajta feketepiac is. Mindenfélét próbáltak az emberek becserélni. A cigaretta természetesen a férfiak között volt nagyon keresett. Az asszonyok veszekedtek velük, hiszen más dolgok fontosabbak voltak. Néhányan már kávé is szereztek. Némelyik fiatalasszony szép szemeket vetett egy katonára, hogy hozzájusson a vágyott holmikhoz.

Meddig maranak vajon itt?

Egyszer-egyszer híre ment, hogy egy bizonyos falu lakosait tovább szállították. Az emberek már nyugtalankodtak. A hosszú várakozás idegörlő volt. Az ellátással úgy-ahogy elégedettek voltak. A többségnek még volt némi vésztartaléka a csomagban. Ehhez semmiképp sem akartak hozzányúlni – nem lehetett tudni, mi jön még.

Még nem bíztak a békében.

Így aztán nap mint nap hosszú sorok kígyóztak az ételosztásnál. Órákig tartott a fáradságos oda-vissza út. De ezzel el is ment a nap, hiszen más dolog úgy sem volt. Csak a szálláslehetőségek voltak rendkívül szegényesek.

Voltak, akik már gödröt ástak és takarót feszítettek fölé. A gyermekeknek és az öregeknek nagyon rossz volt.

A katonai őrség igyekezett némi rendet teremteni a káoszban. Minden helyi csoportban beosztottak embereket bizonyos feladatokra: asszonyok vállaltak segítséget, gondozást. A férfiak takarítást, a hulladék elszállítását, a gyengébbek támogatását, szükségajlékok építését és egyéb munkákat. Fiatal fiúk és lányok is segítettek ételt hozni azoknak, akik maguk már képtelenek voltak rá.

A kisebbek számára, akik ilyen szolgálatokra még nem voltak beosztva, ez a kalandok lehetőségét kínálta. Minden új volt és érdekes: a katonák és a járműveik, a legkülönbözőbb nemzetiségű és bőrszínű (!) emberek. Talán a katonai raktárakból is lehet valami csenni?

Csábító volt kaland. Az ilyen kis kópékkal többnyire a katonák is nagylelkűek voltak, némelyikük hagyott is nekik ezt-azt. A gyerekek úgy vetették rá magukat, mint a hiénák. De hivatalosan nem volt megengedett az ilyesmi.

A legeslegnagyobb azonban az volt, ha sikerült az amerikaiakig átjutni. Ott lazán mentek a dolgok. Tele zsebbel jöttek vissza – rágógumizva. Ilyenkor aztán kis (nagy) hősök voltak.

Az aggódó szülők vegyes érzésekkel figyelték mindezt.

Örömmel, amikor jutott extra agad, de aggodalommal is, hogy egyszer csak megjön a nem remélt tovább szállítási parancs.

Ez a nap sűrű hóeséssel kezdődik.

Hányadik nap – már nem is számolják.

Ki a pokrócok védelméből. A mosdóig 100 métert kell menni.

Leírhatatlan állapotok...

Utána gyorsan az ételosztáshoz.

Az ember nem is látja át, ki hol van. Kevéssel dél előtt megérkeznek az emberek a szerzeményeikkel. Addig az anyák próbálnak "otthon" rendet tartani és ellátni a gyerekeiket.

Az étkezés idejére viszonylagos nyugalom van. Utána az idősebbek órákon át szunyókálnak.

* * *

Egy anya azonban nem talál nyugalmat.

- Láttátok a mi Tóninkat?

Ma reggel már elment az amerikaiak felé. De hogy most hova lett, senki nem tudja.

- A taknyos kölyök, ha visszajön, el kell látnom a baját – mondja az apja.

Nyugtalan keresés – más csoportoknál is.

- Nem láttuk.

- Nem ismerjük.

- Egy órával ezelőtt arra hátul volt.

- Amott láttam.

Az anya és az apa már-már hisztérikusak.

Késő délután van már.

A sokk!

A hangszórókban bemondják:

- Etyek falu gyülekező, fél óra múlva indulás.

- Ó, Istenem, hol van az én Tónim, hol a férjem – Antal! – Tóni!

Az apa siet vissza

- Most hol a feleségem? – Rézi!

Meglátja a szomszéd csoportnál az asszonyt. Odarohan. Egymás karjába borulnak. Teréz felkiált:

- Tóni, Tóniiii! Hol vagy?! Gyere már!

- Most mit csinálunk?

Gyorsan a csoportvezetőhöz:

- Tóni fiunk eltűnt.

- Össze kell pakolnunk, negyedóra múlva indul a menet.

- Antal, én ittmaradok, Tóni nélkül nem megyek el.

A csoportvezető, egy falubeli ismerős próbálja megmagyarázni az asszonynak a helyzetet:

- Az oroszokkal nem lehet tárgyalni, el kell mennünk, neked is. Majd megtalálják a gyereket és utánunk küldik – igyekeznek megnyugtatni.

Teljesítenie kell a feladatot – MINDENKINEK el kell mennie – (csak a halottak maradhatnak).

Az apa odasiet egy orosz katonához és könyörög neki.

De az:

-Nix verstehn, fort, davaj – davaj – és a nyomaték kedvéért leveszi a fegyvert a válláról. ismerősök csoportja veszi körül a két kétségbeesett szülőt. Az anya arcán iszonyat, szinte a férfiak viszik. Nincs kegyelem.

A vonathoz más csoportok között vezet az út – hosszú, mégis túl rövid. Amíg nincsenek a vonaton, legalább még van remény, hogy mégis felbukkan a fiuk. Folyvást kiáltoznak:

Tóni! Tóniiii!

Férfiak emelik a vagonba a vadul hadonászó asszonyt. Nem is veszi észre, hogy a helyzet teljesen megváltozott: út közben amerikai katonák vették át őket.

Ezek kísérik őket a szerelvényükhöz.

Ezek egészen másképp festenek. Személykocsik!

Bár meglehetősen lerobbant állapotban, de a többségnek jut ülőhely. Még így is sokan kényszerülnek a folyosón állni. jelentős javulás állt be tehát. A szerencsétlen asszony mindebből semmit nem észlel.

Ügyet sem vetve a már ülőkre az ablakhoz nyomakodik és lerántja az ablakot.

Ha a mellette lévő vissza nem tartják, kizuhant volna az ablakon.

- Tóni! Tóniiii! – sokáig visszhangzik a zakatoló vonat sötétjébe. A rekedt kiáltások lassan elhalnak, a hang már nem bírja.

Az anya teljesen összetörik.

A férje magához húzza a többiekre rádölt testet. Valaki helyet ad. Antal, karjában a feleségével, leereszkedik a felkínált helyre. Az asszony elaludt a kimerültségtől. Testének és karjainak rándulása, mintha meg akarna fogni valamit, elárulja, hogy a lelke nem talált nyugalmat.

A legtöbben elaludtak.

A feszültség felengedett. Most már sokkal biztosabban érzik magukat.

Első találkozásai az amerikaiakkal megnyugtatóak voltak.

A nagy bizonytalanság – a félelem Szibériától – a félelem a visszaélésektől elcsitult.

* * *

Toni, épp csak négy éves, már egészen jól megérteti magát az amerikaiakkal. Azok már ismerik és integetnek neki, ha arra jár.

A kantinban sok asszony dolgozik.

- Hi, toni, little darling come on!

Fürgén cikázik a nagy tűzhelyek és konyhai gépek között. Ha valmi lepottyán, ő otterem és felkapja. Örömmel fogadják, kedves változatosságot jelent. Toni pedig sokuknak már a nevét is tudja.

- I am Toni – mutatkozik be sokszor. A nagyok nevetnek.

A katonák nem nézik jó szemmel, hogy civilek tartózkodnak a helyiségekben. Hiszen ezek a „németek” végül is mind nácik voltak, tehát az ellenségeik.

De egy ilyen kis tökmagra nem lehet haragudni.

Az igazságosság kedvéért hangsúlyoznunk kell, hogy az oroszok is nagyon barátságosak voltak a gyerekekkel szemben. A különbség az volt, hogy nekik maguknak sem volt valami jó soruk. Ezért nem voltak olyan felszabadult hangulatban, mint az amerikaiak.

Tehát, Tóni jól érzi magát az amerikaiaknál.

El is les tőlük néhány gesztust. Valaki adott neki egy sapkát. Evvel masírozik mindenfelé, le sem veszi többet – és rágógumizik. tetszik neki a nyelv, szorgalmasan gyakorolja. Ezen a napon megfeledkezik az időről. Már késő délután van, amikor tömött zsebekkel és tele hátizsákkal megérkezik a csoportjához.

Mi az, hogy megérkezik?

Hiszen ezek idegen emberek! Eltévedtem?

Zavartan pislog – hiszen odaát még a szomszéd falubeliek voltak, akiket ismer is. De most idegenek telepedtek le a helyükön.

- Anya! – Apa! – Hol vagytok?!

Pánik fogja el.

Az egyik szomszédos csoportból néhányan megértik, hogy előkerült az a Tóni, akit a szülei kerestek indulás előtt. Most drága kincs a jó tanács.

Egy asszony a karjára veszi és próbálja elmagyarázni neki, hogy a szülei elmentek. Mit lehet tenni???

A „nagy” Tóniból semmi sem maradt.

Kicsike – apró – és egyedül van...

Kétségbeesésében és magányában az idegen asszony karjába csimpaszkodik és a védelmet nyújtó takaró alatt hozzábújik a meleg kebléhez.

Halk nyöszörgés hallatszik: - Anya – anya.

Az asszony körül az emberek megilletődötten állnak. Hiszen látták, hogy a szülők mindenfelé keresték a kicsi Tónit. A kis forgószél kalandvágya most szörnyű bajt okozott. Hol vannak a szülei? Ki tudja?

A sok ezernyi ember között, akiket most keletről valahova nyugatra szállítanak – hogy lehet itt valakit megtalálni .

A helyi csoport szóvivője is tanácstalan.

- Jelentenem kell az oroszoknak.

- Hiszen a listájuk szerint keresnek egy főt.

A férfi karjára veszi a gyereket és viszi a parancsnokságra.

Ott nagy a felfordulás. Úgy tűnik, hogy már nem igazán tartják kézben a történéseket.

Az oroszok számára ez a munka már nem érdekes.

Az ő dolguk az volt, hogy lebonyolítsák az átadást az amerikaiaknak, és örültek, ha a gyűlölt németek eltűntek. Volt elég dolguk a foglyokkal, akiket munkára fogtak be. Azok hasznosak voltak. De a többiek evakuálása főlősleges nyűg volt csak.

vesződjenek vele az amerikaiak.

Azokra amúgy is irigykednek. Azoknak túl jó dolguk van. Őket meg le is nézik.

Ez a kisfiú a szüleit keresi? – na és – hol vannak – hová utaznak?

A mi szüleink sincsenek itt, tudják a szüleink, hogy mi hol vagyunk? – hogy élünk-e még? – vagy van-e mit ennünk? Nekik még háború van. ki tudja, hazajutnak-e még valaha.

Kit érdekel EGY kisfiú?

Leültették egy sarokba.

Hogy érti-e a gyerek a helyzet teljes horderejét? – bizonyosan nem.

Az illetékes tiszt, egy bizonyos Bori **örnagy**, a műszakváltáskor fogadja a napi jelentést.

- Különös események: ... ezen kívül még jelentendő: jelezték, hogy a 38-as transzportlista szerint egy német kisfiú, Anton R. hiányzik. Ezen kívül – mutat a kis kuporgóra – találtak egy kisfiút, ez lehet a keresett.

Az örnagy magához veszi a félelemtől egész testében reszkető gyereket.

- *Du, deutsch Held - ha, ha, ha, - komm her, du gefangen.* (Te lenni német hős, ha-ha-ha – gyere, te lenni fogoly) – és fölemeli.

- *Na, hast du Name?* (Na, van neved?)

- T.. T.. .. To.. To ... Toni.

Gyöngéden magához öleli, ahogy a marcona alaktól nem is várnánk, nyugtatólag simogatja a fejcskáját:

- Gyere, te kis mackó.

Toni zokogva hajtja a fejét a félelmetes óriás szakállas arcához és behunyja a szemét.

Ezek közt a karok közt jó helyen van, itt nem eshet baja.

* * *

Az orosz csapatok tisztjei a háború végeztével elhozhatták családtagjaikat. Sőt kívánatos volt, hogy a megszállt országokban letelepedjenek a hadsereg tagjai. Hely most volt elég.

Budapest az oroszok, különösen a távoli keleti részokről érkezettek számára igen kívánatos hely volt. Budapesten, az egyik legszebb városban szerencsére nem volt túl nagy a pusztítás. A legtöbb pusztítást a visszavonuló német hadsereg okozta. Szép régi villák álltak üresen.

Így hát a nevezett tiszt még hónapokkal korábban elhozatta a feleségét.

A háborúnak vége volt. A német lakosok evakuálása is csak befejeződik valamikor.

Andrej Bori őrnagy akkor le akar szerelni. Itt maradnak és új hazát találnak. Előttük a szép jövő egy csodálatos városban.

Egyetlen keserű csepp az egészben – nem születik gyerekük!

Akármit is próbáltak, eddig sikertelen maradt...

Andrej hétvégére szabadságot kér.

Gondolataiban már az ő Olgájánál jár, aki mindig az ablakban várja, míg hazajön. Előre örül annak, amit majd mondani fog: „Kincsem, galambon, mit gondolsz, mit hoztam neked?”

- Talán kávét szerezted valahol? – nagyon szereti a kávét és mindig reménykedik, hogy Andrej hoz egy kicsit.

Valóban – Olga vágyakozva-várazkózik áll péntek este az ablakban és az utcát figyeli. A férje pénteken általában hamarabb végez, így legkésőbb este kilencre hazaér. Az asszony már nyugtalanodni kezd, de ki tudja, mi tarthatta fel út közben.

Egy hófúvás – remélhetőleg baleset nem. Esetleg elakadt az autó? Sok veszély leselkedik a több mint 400 kilométeres úton télidőben.

Ilyen gondolatok járnak a fejében.

Általában leül a kényelmes hintaszékébe, meleg takaróba burkolózva és várja az ő hősét. Igen, neki hős.

A villanyt elolotta a szobában, csak egy gyertya ég az ablakpárkányon. Mellette a szamovár és egy csésze gőzölgő tea.

A városban kevés lámpa ég. Annál szebben csillog a Duna. Normál esetben persze égne a számtalan kis lámpa a lánchídon, nagyszerű színjáték volna. De röviddel a háború vége előtt a visszavonulás közben a németek még sokmindent leromboltak, természetesen a stratégiai fontos hidakat is. Az utcai világítás luxusnak számít, ezért erősen lecsökkentették.

Egyre gyakrabban csukódik le a szeme. Remélhetőleg a gyertya nem alszik el, míg Andrej hazaér. Nagyon tetszik neki – égő gyertya az ablakban, amely azt mondja: „Gyere haza, várva várlak”

Már majdnem tizenegy óra van – az asszony most már komolyan aggódik.

Talán csak holnap reggel érkezik? Biztos, hogy jobb nappal vezetni, mint most, a sötétben. Sok-sok nyugtalan órát és napot töltött már várakozásban, ami gyakran elviselhetetlen volt.

Aztán álmodik:

Mindketten Novoszibirszkben laktak és gyerekkoruk óta ismerik egymást. Andrej volt a nagy szerelme, és még ma is az. Mindketten zenét tanultak, ott ismerkedtek meg.

Szerelem volt első látásra.

Hogy egyszer majd összeházasodnak, az azonnal világos volt.

A háború azonban minden tervüket összekuszálta.

Andrej apja, maga is hivatásos katona, mindig azt akarta, hogy az egyetlen fia az ő nyomdokaiba lépjen.

Andrej azonban egészen a zenének kötelezte el magát. Amióta pedig az ő Olgáját megismerte, más sem járt a fejében. A két fiatal boldogsága határtalan volt. Fáj, hogy ezzel megbántotta az apját, de hát Olgával egészen más életet képzeltek el.

A németek háborújának híre, amely az egész Keletre kiterjed, szájról szájra járt. De a fiatalok számára nem volt téma. Belemerültek a zenéjükbe.

Amikor Oroszország is mozgósítani kezdett, még mindig nem szólaltak meg a vészharangok.

Andrej apja bosszakodott, hogy a fia semmi érdeklődést nem mutat a történések iránt.

Addig a bizonyos napig, amely aztán alapjaiban változtatta meg Andrej életét, ahogy sok millió más emberét is.

Egy egészen szokatlan külsejű levél jött a postával.

Először az apa nyitotta fel, neki mindjárt világos volt, mi lesz a levélben. Mégis, amikor feketén-fehéren maga előtt látta, nagyot nyelt. Mégiscsak különbség, hogy az ember békeidőben katona.

Ez itt azonban valami más volt. Háború lesz, ami őket is érinteni fogja, erről meg volt győződve.

Ez a behívóparancs azonban, amelyet a kezében tartott, a fiának szólt.

Aznap az étkezésnél meglehetősen egyoldalú volt a társalgás.

Apját valami bántja – elárulta a gondterhelt arckifejezése. Evés után, szokásával ellentétben, hozatta a pipáját, körülményesen megtömte és igen lassan rágyújtott. Valahogyan időt akart nyerni. Andrej és Olga számára világos volt, hogy valami nyomasztja. Egyre szigorúbban néztek rá, mutatva, hogy végre mondja ki, mi a baj. Az öreg homloka gyöngyözött.

- Andrej, akartok egy vodkát, ma elég zsíros volt az étel?

A fiatalok most már megérmültek, hiszen az orvos eltiltotta az öreget a dohányzástól és az alkoholtól. Természetesen megittak vele egy pohárával.

Andrej tettetett hanyagsággal megkérdezte:

- És, van valami más újdonság?

Apja szó nélkül elébe rakta a levelet.

Olga érezte, ahogy a szívét elszorítja valami.

Andrej olvasott és elsápadt.

Mindig elhárította a gondolatot, de természetesen mindig fél attól, hogy ez bekövetkezik. Tizennégy nap múlva már a kaszárnyában kell lennie. Olga a nyakába borult és sírt.

- Mi lesz most velünk?

Az apa tudatában volt a helyzet egész jelentőségének. Ez nem normális katonai szolgálat lesz, amely 24 hónap múlva véget ér. A frontra mennek. Nem így képzelte.

- Ugye az államvizsga után össze akartatok házasodni? Mi lenne, ha már előtte megtennétek? – én áldásomat adtam.

Az öreg tudta, mi minden történhet, és remélte, hogy Olga akkor nála lakna, így ő sem lenne olyan egyedül. Amíg tartott a háború, Olga valóban Andrej szülői házában lakott. Most azonban, a vége felé Andrej Magyarországon állomásozott és lehetőségük nyílt beköltözni ebbe a házba. Andrej apja nagyon szomorú volt. Legontosabb azonban az volt, hogy a fia egyáltalán túlélte a háborút - méghozzá egészségesen.

* * *

Ehy autó fényszórója riasztja fel, a fénypászma az udvarukba kanyarodik.

Minden fáradságát mintha elfújták volna, a szíves hevesebben ver – jön a régvárt kedves. Most négy hétig volt egyedül.

Remélhetőleg marad pár napig. Az asszony repül lefelé a lépcsőn, hogy kinyissa a kaput, amint meghallja a férfi lépteit az ajtó előtt. Meleg fogadtatásra számíthat, egy hosszú csókkal.

- No de hol marad? – hiszen pontosan tudja a másodperceket, mennyi kell az autótól a kapuig.

De ez az idő már eltelt – mit csinál ilyen soká? Reszkető kézzel fogja a kilincset.

Mit mormog odakint? De végre hallja a lépteit a kavicson.

Most már az ajtó előtt áll. Olga hirtelen kinyitja az ajtót és repül a férfi karjaiba. De mit hoz az ölében?

Valami kis nyöszörgés hallatszik, ahogy átöleli a nyakát.

Talán egy kiskutyát hozott?

Andrej csitítaná, de egy csók már le is fogta az ajkait. Az ölelés kicsit sutára sikerül.

- Először menjünk föl. – suttogja Andrej.

Felmegy a lépcsőn, egyenest a hálószobába.

Olga semmit sem ért és izgatottan követi.

A férfitől semmit nem látni, ahogy az ágyra hajol, óvatosan lefektet valamit és mindjárt be is takarja. Olga villanyt gyújt és már ott áll a férje mellett.

- Andrej! – egy gyerek? – mi van vele?

- Gyere, üljünk le, hosszú történetet kell elmesélnem.

Az asszony kíváncsian hallgatja.

-... és most a mi gyerekünk.

Azon az éjszakán egyikük sem alszik.

Olga rosszul érzi magát, végül is Andrejnek mindent meg kellett volna mozgatnia, hogy kiderítse, kik Toni szülei, élnek-e még és hová küldték őket. A gyereke egy keresőirodára kellett volna bízni és ez biztosan hosszadalmas bürokratikus út lett volna. A gyereket otthonokba vinnék, mindig bizonytalanságban, hogy megtalálja-e valaha a szüleit.

A keresési listák igen hosszúak, mikor milliókat üldöztek el Keletről.

Andrejnek pozíciójánál fogva egyszerű lehetőség, hogy a gyereket árvaként

regisztráltassa. Ha egy ilyen gyereket egy család befogad, az megrövidíti az egész procedúrát. Végül is a háttérben a gyermek után nagy vágyakozás áll. Egész évben, amióta itt Budapesten laknak, végül is Olga volt az, aki nagyon egyedül érezte magát.

Ide-oda hánykolódott. Vajon inkább ott kellett volna maradnia Andrej apjánál? Most valóban közelebb van Andrejhez, de hogy 4000 vagy 400 kilométernyire – az egyedül az egyedül.

Ha lennének gyerekeik, akkor sokkal jobban viselné Andrej távollétét. Tudja, hogy elkényezteté a gyerekekt. Ő maga nagy családhoz szokott, hiszen hat idősebb testvére van, bár ketten fiatalon meghaltak. Náluk mindig tele volt a ház, sokan voltak az asztal körül. Soha nem lehetett unatkozni. Itt tudta meg, milyen fájdalmas tud lenni az egyedüllét. Ki tudja, meddig kell még Andrejnek a hadseregben szolgálnia. El is helyezhetik, valahová messzire. És akkor mi lesz?

A kisfiú nyöszörgése ébreszti nyugtalan féltelméből. Most, hajnal felé még alhatna az ember. Még sötét van, talán öt óra.

- Anya – anya – hallatszik halkán a sötétben.

Olga meglepődik: a gyerek németül beszél!

Világos, hogy az első napok nagyon nehezek lesznek és nagyon óvatosan kell megnyerniük a gyermek bizalmát. Nagyon finom érzéssel kell magukhoz szoktatniuk őt.

A nyelv nem is lesz nagy gond a kislegény számára. Ők mindketten jól beszélnek magyarul és azt a kicsi hamar megtanulja majd. Egyet megfogadnak egymásnak: a kisfiúnak nem szabad megtudnia, hogy talán mégis vannak szülei!

Ezzel a nagy hazugsággal együtt kell élniük. Alkalmadtán majd előadnak valami történetet, hogy a szülei eltűntek és adódik a következtetés, hogy már nem élnek.

De azt gondolják, hogy a kisfiú úgyszólván elfelejti a valódi szüleit.

Andrejnek tényleg már hétfőn reggel vissza kell mennie a szolgálatba.

Olga számára új élet kezdődik.

A háznak, amelyben laknak, nagy kertje van. Egészen magasan, a város szélén áll, innen megy tovább az út a hegyen át Budakeszi felé. Mögöttük már a földek kezdődnek. Így egészen elszigetelt a telek. Olga egészen a „kifíának” szentelheti magát. Nincs a közelben senki, aki kíváncsi kérdéseket tehetne fel.

Reggelente gazdag a reggeli. Szépen terített asztal abrosszal, szalvétákkal, szép étkészlettel. Toni számára mindez új és szokatlan, akárcsak a pompás ház. Eddig csak szerényebbeket látott. Annyi az új felfedeznivaló. Olga egész nap körülötte van. Igyekszik minden kívánságát teljesíteni. Olga kivirul. Egy álom valóra vált. Számára véget ért minden aggodás és egyedüllét.

A háború elmúlt, és Andrejnek nem esett baja. Szörnyű évek voltak. Istennek hála akkoriban még az apósánál élt; saját szülei sem laktak messze.

Most pedig örül a tavasznak, várja a hosszabb, melegebb napokat. Tonival új élet kezdődik.

Külön szobát rendeztek be a kisfiúnak, ahonnan a kertbe és a városra láthat.

Az ablaka elé nagy hőembert építenek. Kalapként egy régi fazék szolgál. Az orra egy fadarab, szeme két kis kő, szája széndarabkákból – mosolyog a gyerekszoba ablaka felé. Mikor Toni reggel fölkel, elsőként a hőembert nézi meg. Mindig aggodik, hogy éjszaka elszökik.

Új, vastagabb ruhákban hosszabb ideig is kint lehet maradni. Eddig nem voltak ilyen puha, meleg ruhái, gyakran fázott. Még kesztyűt is kap. Mindez, és a sok idő, amit Olga vele tölt, ismét felszabadulttá sőt vidámmá teszi. Amikor aztán egy barátságos

szomszédától szánkót is kapnak ajándékba, Toni egészen boldog. Még soha nem szánkózott. Először nem is mer lecsúszni a domboldalon. Mikor aztán Olga maga ül a szánkóra és maga elé ültetve átöleli, akkor már egy kisebb dombról lecsúszik. Aztán egyre bátrabb lesz. Másnap már egyedül is próbálkozik. Aztán nincs többé megállás. Toni fel akarja venni a hóembert a szánkóra. Nem akarja elhinni, hogy nem lehet. Akkor Olgának támad egy ötlete:

- Építünk egy hóember-gyereket, őt ültetjük a szánkóra, akkor ele együtt csúszhatsz le. A szót tett követte. Toni nagy igyekezettel segédkezik.

Aztán felül hátra:

- Tartalak, nem kell félned. – és elindulnak.

De sajnos nem jutnak messzire. A nagy kapaszkodásban a hógyerek lecsúszik a szánkóról. Tomi meg akarja akadályozni, aminek persze az az eredménye, hogy beleborulnak egy nagy hókupacba.

Olga amilyen gyorsan csak tud, odafut, hogy segítsen. Toni már visít, mintha nyúznák. Olga is megcsúszik, és ő is elesik. Aztán kihúzza a hókupacból Tonit, akinek a szája tele van hóval. Végül is nem történt semmi, csak nagy az ijedség. De amikor meglátja, hogy a hóembernek vége, újra bögni kezd.

- Soha többet nem szánkózok! – de ezt másnapra el is felejtí.

Boldogan telnek a hetek.

Andrej igyekszik gyakrabban hazajönni. Azt akarja, hogy Toni megszokja őt is, az új „apukát”.

Végre beköszönt a tavasz.

Mivel a telek keleti fekvésű, a hó még makacsul tartja magát. Pedig lent a városban már semmi nem látszik a hóból, csak lucsok és sár. Végző soron a tél veszít. A kerti hóemberből végül már csak egy kormos kupac marad.

Toni sír:

- Kérlek, gyere vissza jövőre is.

A kertben rügyeznek a fák. Félénken kihajt a fű. A hóvirágok már egy ideje kikandukálnak a hófoltok között.

Amikor Andrej hazajön, mindig boldog, még boldogabb, mint ezelőtt. Most látja csak, milyen magányos volt eddig Olga.

Az asszony most valósággal kivirult. Mindig is csodaszép asszony volt, de most valósággal sugárzik. ÖVÉ a világ legszebb asszonya.

De valon Ő megérdemli egyáltalán?

Mikor ezt az asszonynak is elmondja, az gyöngéden átöleli és a fülébe suttogja:

- „Oh moj glupyj, malenjkij medvezhonok.“ (Én kicsi mackóm)

Olga és Andrej szenvedélye a zene volt.

Amikor otthon volt, Olga minden szabad percében játszott.

Míg korábban a súlyos, szentimentális darabokat kedvelte – gyakran elmerengve – most sokkal lendületesebben játszik. Felszabadult éneklése, sélymes mezzoszopránja harangok zengésével tölti meg a szobákat.

Toni ott ül mellette a padon és fejét a derekához támasztja. Bensőjét átjárják az ének és a hangszer hangjai. Ilyet még soha nem élt át. A zene beléárad.

Olga biztatja, hogy dúdoljon vele együtt. Főként orosz népdalokat énekel. Az egyszerűbbeknél Toni már próbálkozik is. Így mondjárt egy kis orosz is tanul. Az is csak idő kérdése volt, hogy kicsi kezét Olgájára tegye.

Igen, és egy nap Andrej boldogan jön föl a lépcsőn, bekukkant a szobába, már a nyelvén van a kérdés:

- Hát ma nem fogad senki a kapuban? – amikor két angyali hang üdvözli, négykezes zongorakísérettel.

Ilyen gyorsan – erre nem is volt felkészülve:

Szeme könnyes, még soha nem volt ilyen meghatódott, csak áll mozdulatlanul – bár soha ne érne véget ez a pillanat. Micsoda boldogság tért be az otthonukba. A hangok betöltik a szobát, a levegő vibrál. Átjárja a férfi szívét, nem tehet ellene. Az ódon villa magas terei fokozzák a hatást. Ezen valószínűleg csak egy hatalmas templomhajó tehetne túl.

Olga és Toni észre sem veszik. Andrej nem tehet mást, mozdulatlanul ott marad az ajtóban.

Ezek ketten nagyon egymásra találtak. Andrej kicsit féltékeny.

Régebben Olga türelmetlenül várta őt az ablakban, aztán viharos lelkesedéssel fogadta a kapuban, most meg észre sem veszi. Meg kell békélnie azzal, hogy most már hárman vannak, és a másik kettő sokkal több időt tölt egymással.

Aggódtak, vajon Toni megszokik-e náluk – elfogadja-e őket. Nagyon jól alakult a dolog. Persze eleinte éjszaka füleltek a félig csukott ajtó előtt. Néha hallatszott egy kis nyöszörgés, egyszer-egyszer sírás is. Olga ilyenkor azonnal odaült az ágy mellé, óvatosan simogatta, nyugtatgatta a kisfiút.

- Jól van, Toni, itthon vagy. – suttogta a fülébe. Az idő múlásával aztán Toni a karjaiba bújt ilyenkor, el sem akarta engedni, mire átvitte a saját ágyukba. A kisfiú elfészkelődött közöttük és megnyugodva elaludt. Boldoggá tette mindkettőjüket, hogy Toni jól érzi magát náluk.

Most meg duettet énekelnek, és Toni kicsit zongorázik is már. Olga és Andrej titkos kívánsága teljesül. Az „ő” gyermekük vigye tovább a tehetséget – élvezze a zenélést. Így hát a jövőben is a zene körül forog majd az életük.

Andrej csak akkor tér magához, amikor a hangok elhalnak. Mintha álomból ébredne. Halkan tapsolni kezd.

Csak most veszik észre. Mindketten felugranak és boldogan üdvözlik. Andrej pedig jobbról-balról erős karjába kapja és magához öleli őket, mint két babát.

- Nincs is már szükségetek rám – mondja megjátszott sértődöttséggel – nem is kell már hazajönnöm.

- Erre majd éjjel válaszolok – leheli Olga a fülébe.

Mostantól ismét zenélnék vacsora után, ami Olga és Andrej számára nagy öröm.

Megint felragyog a reménysugár.

Andrej sürgetni fogja a leszerelését.

Úgy tűnik, Olga talán hamarosan foglalkozás után nézhetne. Budapest igazán alkalmas hely. Van a közelben egy zeneiskola. Velük kell fölvenni a kapcsolatot.

Hiszen Toni már az első tanítványa.

Elveszetten II.

Most már meg sem állnak Budapestig, csak 120 km van előttük.

Örülnek, hogy még világos van.

Budaörsön béreltek szállodát. Onnan gyorsan elérnek Budapestre is, Biatorbágyra is.

Toni nem győzi kivárni, hogy láthassa az „ő” Budapestjét. Ezért úgy határoznak, hogy először a városba mennek és csak utána a szállodába.

A bevezető út szépen kiépítve. Sok az új épület.

Egy kanyar – és már ott van a távolban a Szabadság híd.

- Most nézzetek balra, ott van fönt a Citadella a Szabadság-szoborral.

Ezen a parton maradnak. A forgalom nagyon megnőtt. Jobbra az Erzsébet-híd és balra a Palota. Tomi alig bír magával, mindent el akar magyarázni:

- Nézzétek, a Lánchíd, és ott balra fönt a Halászbástya, szembe a Duna-parton pedig az Országházunk. – akaratlanul is azt mondta, a miénk. Igyekeznek lassan menni, de mégsem akadályozni túlzottan a forgalmat.

Margit-híd, át a híd alatt:

- Jobbra, nézzétek, a Margitsziget. Itt balra kell fordulnunk.

Hegyre vezet az út.

- most fordult balra, itt kell lenni a házunknak.

Toni meresztli a szemét:

- Hát ilyen nincs! Állj meg, vissza tudsz menni még egyszer?

Aztán csalódottan állapítja meg:

- Eltűnt a házunk! – a helyén nagy társasház. Toninak kishíján kicsordulnak a könnyei.

Döbbsenten motyogja:

- pedig az volt az egyik legnagyobb vágyam, hogy még egyszer láthassam a házunkat. Meg is kérdeztem volna, hogy benézhetek-e.

Eva gyengéden figyelmezteti:

- Toni, nem gondolhatod, hogy mindent úgy találsz, ahogy elhagytad. A régi idők elmúltak, mi is megváltoztunk.

Csöndben mennek tovább. Csak néhány pontról nyílik szabad kilátás a városra. Egy bizonyos helyen Toni azt kéri, hogy mindannyian szálljanak ki. Már alkonyodik:

- Nézzétek csak, innen a legszebb a kilátás Pestre. – Toni most mégis örül. Míg annak idején különféle okokból sok világítás nem volt bekapcsolva, most minden fényárban úszik, mindenek előtt kedvenc Lánchídja. Legszívesebben gyalog menne tovább, kiélvezve minden lépést, de lesz még néhány napja erre. Alig várja! Mennek tovább az úton felfelé:

- Ez volt a mi területünk Attilával. Arra mezők, mögöttük az erdő, az egyik fán volt egy kis kunyhó is – Istennek hála az a fa még áll.

Egy tábla: Pál-völgy.

- Arra tovább van a cseppkőbarlangunk, ott meg kell állnunk.

Itt aztán minden megváltozott. Azelőtt csak vadon volt itt. Most aszfaltutak, és minden beépítve.

A barlang bejáratát pedig – ó, jaj – vaskapu zárja el! A felirat szerint a barlang biztonsági okok miatt zárva.

Toni értetlenül, zavarodottan áll – és most?

- Hiszen Attilával itt készítettünk magunknak titkos postafiókot – most akkor hogyan tudom meg, hogy vele mi lett?

Toni ellenkezés nélkül hagyta, hogy Éva átölelje, Alfred pedig megnyugtatólag vállon veregeti:

- Toni, megtalálod őt így is.

Időközben besötétedett.

- Tovább kell mennünk – Toni nehéz szívvel szakad el. Gondolatai azon járnak, hogyan juthat be a barlangba, hogy tudhat meg valamit Attiláról?

Sötétben érnek a szállodához.

Gyors vacsora, aztán egy kiadós alvás. Mindannyian fáradtak.

Hosszú volt ez a nap.

Reggel Alfred a családjával Biatorbágyra megy. Úgy tervezik, hogy majd egy hét múlva találkoznak újra a szállodában. Toni ezalatt megpróbál ismerősöket felkutatni: elsősorban persze Attilát, talán Ildikót is. És a sok-sok helyet, ahol annak idején időzött.

Az izgalomtól megint nem aludt jól, de mindegy, itt, van és ez a fontos. A reggeli olyan kiadós, hogy ebédre nincs is szükségük.

Elválnak egymástól, Alfred szinte túl gyorsan hajt el. Nyilván ő is izgatott, vajon milyen az elődei szülőfaluja.

Hol is kezdje a keresést?

Toninak nem jut más eszébe: a barlanghoz kell mennie és valami feszítővassal feltörni a kaput. A szálloda gondnokától különféle szerszámokat kér kölcsön. Úgy érzi magát, mint egy betörő, aki rablóportyára indul. Tetszik ez a gondolat, emlékezteti a gyerekkorára.

Dél előtt tizenegy is elmúlt, mire a barlanghoz ér.

Ajaj, az ajtópánt igen stabil. Feszítővas a részbe – erősen megnyomni – semmi sem történik.

Más látogatók is érkeznek. Ezek igazán nem hiányoztak. Egy egész család száll ki a kocsiból – NDK-sok, elolvassák a kiírást, mászkálnak, fényképeznek, végül leülnek egy padra és szendvicseket pakolnak elő. Toni feladja. Gyalog indul a város felé. Fel akarja keresni az „Ő” fájukat. Igen, a fa még megvan. Szívesen fel is mászna. Odafenn még látszanak a hajdani kunyhó maradványai. Speciális vödör, amely „különleges” tartalom szállítására szolgált, még ott van a fa alatti bozótban – rozsdásan – hasznavehetetlenül – elhagyottan.

Leül a fa alá, hátát a törzsének vetve. Talán rémisztő, de ölébe veszi a horpadt vödört.

Elmélázva még bele is szagol, de harminc év minden szag-nyomot eltöröl – gondolatai elkalandoznak, keze öntudatlanul végigsimítja az ósdi darabot. Régi életének egy kis darabját. Ha kisebb lenne a vödör – el is vinné és megtartaná, akár csak Attila kését, amelyet most elővesz.

Most fogja fel az emléktárgyak értékét: csak annak a szemében értékesek, aki személyes kapcsolat köt hozzájuk – de ez az érték nem mérhető forintban, ruberlben vagy márkában.

A késsel megkarcolja a vödört, vajon milyen szín tűnik elő – igen, az emléktárgy megszínesedik annak számára, aki szereti.

Vajon Attila is eljön ide? – Ő is álmodik olyankor Toniról?

Akaratlanul formálódna a betűk, egyik a másik után: „Attilának Tonitól 1987”.

A fatörzs elé lerak egy nagy követ, ráborítja a vödört.

Ahogy eltávolodik, még egyszer visszanéz – mint egy sírhant – ifjúságának sírja.

Eszébe jut egy dal: „Kihez forduljak?”, halkán dúdolva megy tovább az úton. Attila egy hentesnél dolgozott – odamegyek!

Nem akar buszra szállni, gyalogosan kiélvez minden egyes lépést.

Át a Margit hídon, majdnem a Nyugati pályaudvarig. Minden újra felépült, az 1956-os rombolásnak nyoma sincs.

Balra be a Váci útra, aztán a Lehet úton tovább. A hentesbolt valóban megvan még.

Toni tétován belép. Egy hozzá hasonló korú csinos asszony áll a pult mögött.

- Bocsánat, kérdezni szeretnék valamit: volt ebben a hentesboltban 56-ban egy tanulójuk, Buzál Attila nevű?

- Ki akarja tudni?

- Ó, bocsánat, a nevem Bori Toni, Attila volt a legjobb barátom diákkoromban.

- Á, a Tóni – aha, igen Attila nálunk dolgozott. De egy lábsérülés miatt abba kellett hagynia ezt a munkát. Sajnos. – Boldogan mosolyog.

Toni tovább kérdezősködik:

- Jól ismerte? És tudja, hogy most hol lakik?

Az asszony sokatmondó pillantással válaszolja:

- Hogy ismerem-e? Nagyon is jól ismerem. – szeme felfénylik – A mester lánya vagyok, valaha igen közel álltam Attilához. Ki tudja, hogyan folytatódott volna – de hát a lába...

Toni nem érti, mi köze egymáshoz a sérült lábnak és az asszonnyal való kapcsolatuknak.

- Nagyon nem illett bele apám elképzelésébe, neki „egész ember” kellett, ahogy mindig mondta. Elzavarta Attilát a háztól, én meg máig sajnálom. De akkoriban túl gyenge voltam, hogy szembeszálljak. Ha ismerné apámat, megértene.

Új vevő lép a boltba. Egyfiatalabb kiszolgálónő siet kiszolgálni őt.

Toni bámul – ez csak a főnökasszony ánya lehet, annyira hasonlít rá.

Aztán folytatja:

- Kérem, meg tudná adni Attila címét?

A fiatal eladó felkapja a fejét, meglepetten néz Tonira, aztán az anyjára. A főnökasszony felír valamit egy cédulára és a pult fölött Toninak nyújtja.

- Kérem, adja át üdvözlétemet és hogy igazán benézhetne valamikor, örömmel látnám.

Toni boldog a pozitív válasz miatt és ehogy elindul, még egyszer megnézi a lányt. Kedves, gondolja.

Micsoda hasonlóság...

Az arca egészen az anyjáé – csak a szája és a kis gödröcske az állán – azt nem az anyjától örökölte – az valaki másra emlékeztet...

Örömmel és várakozással száll fel a külváros felé a metróra, hogy régi barátjával találkozzon végre. A megadott utca valahol a Volksmuseum (Népliget inkább, ahogy nézem?!) közelében lehet. A metrómegállótól még két utcányira. Kőrös utca, hosszú házszám, 93-as szám, aha, meg is van.

A kapucsengő szerint a második emelet. Éppen kijön valaki a házból, így bemehet anélkül, hogy föl kellene csöngetnie, úgyis meglepetést akar szerezni.

De micsoda meglepetést!!!

Zakatoló szívvel csönget be a lakásba.

Odabentről halk zongoraszó szűrődik ki.

A szíve hangosabban ver mint a csengő – kinyílik az ajtó –

Toni szíve szinte szétrobban – a meglepetéstől –

I L D I K Ó !!! – de ilyen fiatal maradt?!?

Toni kénytelen megkapaszkodni az ajtófélfában.

Egy szót sem tud kinyögni.

A fiatal nő hátrafordul:

- Mama! Gyere, egy férfi van itt!

A „második” Ildikó – már kicsit korosabb, kijön a konyhából.

Toni zavarodottan pillant egyikről a másikra, míg végre megérti: a két „Ildikó” anya és lánya! – és az idősebbik az „ő” Ildikója!

Meg azt is fölfogja, hogy Ildikó nyilván Attila felesége.

- Toni! – összeölelkezne – némán, mert szólni egyik sem bír...

Ildikó betessékeli.

Ez a hasonlóság, a lány ajka, a gödröcske az állán – micsoda hasonlóság???

Tea és aprósütemény mellett akadozva indul a beszélgetés. Sok a mesélnivaló. Elsősor is a legfontosabb: Attila él, jól van. 1962-ben házasodtak össze. A lányuk, Heléna 1964-ben jött a világra, zenét tanul. Attila a nagycsarnokban dolgozik a Szabadság (nem az Erzsébet) hídnál, öt óra felé ér haza.

Röviden csak annyit: Attila egyszer csak ott állt Ildikóék ajtajában és elmondta, mi történt Tonival és a családjával. Aztán egyre gyakrabban találkoztak, míg végül egymásba szerettek.

- Attila tudta, hogy te voltál az első szerelmem és hogy soha nem tudlak elfelejteni.

Elfogadta, így hát mindig ott voltál mindkettőnk szívében.

Ildikót megdöbbeneti Toni sorsa.

- Attila biztos volt benne, hogy egyszer még viszontlát téged. Soha többé nem volt olyan barátja, amilyen te voltál. Ha megjön, el fog ájulni. Azt hiszem, a mai csodaszép nap lesz számára, még az esküvőjénél is szebb – megengedem.

Ildikó folyton a konyhában foglaltoskodik. A lányát pedig valami feladattal elküldi.

Lassan peregnek a percek. Heléna visszaérkezett tele szatyrokkal. Most már kettesben szorgoskodnak a konyhában.

Toni végre jól érzi magát, miont otthon. A kényelmes kanapén ül egy pohár borral, a konyhából ínycsiklandó illatok szállnak.

Gondolataiba mélyed: ha Budapesten maradtam volna, akkor ez most talán az én lakásom lenne, az én feleségem...

A lépcsőházból egyenetlen léptek koppanása halélatszik, ez zökkenti vissza a jelenbe.

- De ne mondjátok meg Attilának, hogy itt vagyok! – szól ki a konyhába. Aztán direkt úgy helyezkedik, hogy háttal üljön az ajtónak.

Az érkező hangosan üdvözlí a két nőt:

- De jó illat van ma! – igen, ez Attila!

Léptek közelednek – most biztosan meglátta.

- Toni!!! – egy pillanatig sem tétovázott – ilyen nincs is!?

Attila annyi év után azonnal felismerte hátulról. Nem is sejtette, ki van itt – hihetetlen!

Még mielőtt Toni felállhatna és megfordulhatna, erős karok ragadják meg, akár egy kisgyereket felemelik. Toni elengedi magát, aztán összeölelkezve állnak – percekig, kárpótolva hosszú évek elszakíttóságát, várákosását, bizonytalanságát és aggodását.

Minden el van felejtve.

Két barát újra egymásra talált!

Ildikó és Heléna összeborulva állnak az ajtóban, nem akanak zavarni.

Attila behívja őket.

- Toni, ugye nem haragszol, hogy feleségül vettem a „te” Ildikódat – somolyog Attila. Toni oldalbalöki a könyökével:

- Most már látom, hogy jó kezekben van, nagyon örülök nektek!

Toni végignézi Attilát: hatalmas lett, talán kicsit túlzottan is, de egyébként jókiállású, jóképű. Erős, energikus áll, kis gödröcskével – ne, micsoda hasonlóság, hol is látta már ugyanezt a vonást?

Ünnepi vacsora kerül az asztalra, minden elképzelhető jóval. Hozzá a legjobb Tokaji és barackpálinka. Nem sikerül időben abbahagyni – mindig újra tele lesz a tányér. Kemény harcba kerül, míg végre elfogadják, hogy többet tényleg nem bír. Ezután csak a pálinka segít és még egy kis pálinka. Toni novoszibirszk óta elszokott ettől.

De Attila boldog. Toni mellet ül, karja a vállán. Toni igazán biztonságban érzi magát. Az este hosszúra nyúlik.

Attila kezdi mesélni az első történeteket. Tonit az érdeklil leginkább, hogy mi lett Attilával a forradalom alatt, mikor megsérült. Miután Attila meglépett (eltűnt?), először nem is akarta a lőtt sebet orvossal kezletetni. Menedéket talált akkori munkaadója házában, akinek a lánya elrejtette egy kamrában és gondoskodott róla.

Toninak hirtelen mintha hályog esne le a szeméről: a lánya – a száj, a gödröcske – de egyelőre megtartja magának a felismerést.

A seb begyulladt, már vérmérgezés lett belőle magas lázzal. Attilának rosszul állt a szénája.

A lány, aki beleszeretett Attilába, nem nézhette ezt tovább és tanácsot kért az apjától. Az először el akarta kergetni a fiút, hiszen dühös volt rá, amiért nem jött dolgozni. A lánya kedvéért aztán mégis hajlandó volt segíteni és elvitték Attilát egy megbízható orvoshoz.

Sürgős segítségre volt szükség. Mivel senki nem akart kellemetlenséget, hiszen világos volt, hogy a lőtt seb a forradalommal függ össze, ezért az orvos a saját lakásában kezelte Attilát. Csak később derült ki, hogy kishíján amputálni kellett a lábát. Amikor a közvetlen veszély elmúlt, visszavitték a hentes házába. A lány gyengéden ápolta.

Attila pedig megígérte, hogy a felépülése után továbbra is ott fog dolgozni, de csökkentett fizetésért.

Többet nem mesélt esen az estén, a családjá előtt.

Nem is kérdés – Toni ma nem már nem mehet vissza a szállodába. A házigazdák ragaszkodtak hozzá, hogy náluk maradjon.

- Toni, a mi vendégünk vagy. Holnap elintézem, hogy szabadságot vehessek ki, akkor lesz időnk egymásra.

Úgy is lett.

Másnap Attila tényleg már ebédidőben hazaért. Azonnal tervezgetni kezdtek, mi mindent csináljanak. Attila Ladájával akárhova elmehetnek.

Mikor egyedül maradnak, Toniból kibuggyan a kérdés:

Attila, a hentes lányának - hogy hívják egyébként – van egy gyereke tőled?

Attila ijedtében belelép a fékbe, egészen „paff”:

- Hogy jut eszedbe ilyesmi?

- Voltál már a hentesnél, mióta nem dolgozol ott?

- Nem, nem értelek, csak azt tudom, hogy Szilvia igen hamar férjhez ment utána. Még gondoltam is, hogy milyen hamar megvigasztalódott.

- Attila, azt hiszem tudom az okát. Menjünk el a henteshez is.

Attila most már nem talál nyugtot. Még aznap délután elmennek a Lehel útra. Először Toni kémlel be óvatosan a kirakaton át.

Csak a fiatal lányt látni. Toni közelebb inti Attilát aztán egyedül beküldi.

Attila bizonytalanul lép be a boltba és kér egy darab kolbászt.

Egy kedves fiatal hölgy szolgálja ki, 25 körül lehet – a férfi szája kiszárad.

Kapkodva fizet. Sietségében ott felejtí a kolbászt, gyorsan kint akar lenni a boltból. Félve tekint a hátsó ajtó felé, remélhetőleg nem jön ki pont most a fiatal hölgy anyja – hajdani barátnője.

- Várjon, itthagya a kolbászt!

Attila gyorsan visszafordul, felkapja a csomagot a pultról – csak el innen!

Toni vigyorogva várja:

- Na, sarkadban az ördög?
- Az nem, csak a lányom.

Egy kocsmá mellett parkolnak le.

- Gyere, Toni, szükségem van egy pálinkára.

Attila alig tudja felfogni, de semmi kétség – az ő lánya!

- Ember, ha én ezt sejtettem volna?!
- Akkor mi lett volna?
- Hát nem is szolt egy szót sem, valószínűleg csak akkor vette észre, amikor már nem is voltam náluk.
- Hát elvetted volna? – és Ildikó?

- Egyik a másik után, semmi közük egymáshoz. Biztos, hogy elvettem volna, az öregnek le kellett volna nyelnie. Talán jobban is élnék ma. Másfelől meg örülök, hogy így alakult.

Ildikót persze jól ismertem, meg is látogattam és továbbítottam neked az üdvözlőit. Mit gondolsz, hogy örült aztán meg mennyire megdöbben, mikor hallotta, mi történt veled.

Mindig téged szeretett. Nekem esélyem sem volt. És hát ott éltem a henteséknél.

Csak később, amikor már nem voltam a hentesüzletben, akkor foglalkoztam többet Ildikóval. De nem is sejtettem, hogy Szilvia terhes.

Ildikó lassan eltemette az emlékedet, csak akkor kezdtünk közelebb kerülni egymáshoz. De egyetlen napot sem bántam meg. Annyira boldog voltam, amikor észrevettem, hogy Ildikónak tetszem, hiszen azelőtt csak Te jártál a fejében. De máig bánt a lelkiismeret miattad.

Toni barátja karjára teszi a kezét:

- Ne bántson. Ildikó a gyerekkori szerelmem volt, az első. De nincs előjogom hozzá. Nagyon örülök, hogy egymásra találtatok és boldogok vagytok.
- Összeölelkeznek, aztán koccintanak: éljen a barátságunk, semmi sem szakít el minket – egészségedre!

Minden napot együtt töltenek.

Először elmentek a szállodába, hogy felmondják Toni szobáját. A tulajdonos persze bosszankodott és követelte a pénz egy részét bánatpénzként. Attila azonban nem hagyta magát és minimálisra alkudta az összeget.

Toni nagyon szeretné látni a régi kedvenc helyeiket, így aztán nekiindulnak: iskolák, hajdani lakóházak, amelyek még megvan, a fjáuk, alatta a vödörrel és a cseppkőbarlang – mindent bevesznek a programba.

A vödörre karcolt felirat annyira szíven üti Attilát, hogy nem is akarja otthagyni.

- Toni, ezt én elviszem. Kirakom a tálalóra, ez lesz az emlékem rólad.
- Ne bolondozz, Ildikó kihajítja a szemébe.
- Nem hagyom!

- De akkor nem szabad elárulnod, mire használtuk – mi volt benne valaha.

Az estéket Ildikóval hármásban töltik, sétálnak az utcákon és felkerenek minden érdekes helyet. Toni ritka jó érzi magát, elfeledkezik a gondjairól.

Micsoda napok – soha nem élt még ilyet.

Minden olyan ismerős. A város, amelyet utoljára szinte háborús állapotban látott, most újra felépülve, szebb mint valaha – szereti ezt a várost.

Nem fogynak ki a mesélnivalóból, sokszor gyerek módjára viselkednek. Felidéznek minden csibészséget és rengeteget nevetnek. Nem lehetne visszafogatni az idő?

Vasárnap délben a korábbi szálloda előtt várják Alfred és családja érkezését, meg is jönne a megbeszélte időre.

Lelkes üdvözlés. Éva, Alfred és a felesége, Szandra nagyon örülnek, hogy Toni ilyen gyorsan megtalálta Attila barátját. Hogy ráadásul a felesége Ildikó, Toni gyerekkori szerelme, azt egészen fantasztikusnak találják, most akkor együtt vannak hajdani legjobb barátai. Ildikó ragaszkodik hozzá, hogy mindannyiukat meghívja ebédre. Még az édesanyja is eljön. Bár ennyien már meglehetősen szűkösen férnek a lakásban, azért nagyon vidám az ünnepi ebéd.

Persze mindenki be akar számonni a maga élményeiről, hosszú és hangos ebéd-pálnika-kávészüreti-pálinka program kezdődik.

Attilának sajnos hétfőn kora reggel ismét munkába kell mennie.

Bár Ildikóval együtt nagyon kapacitálják, hogy most is náluk aludjon, Toni inkább úgy dönt, hogy a többiekkel együtt ő is Biatorbágyon éjszakázik. De megígéri, hogy a hazautazás előtti utolsó napot, a csütörtököt velük tölti.

A búcsúzkodás Attilától és Ildikótól nehéz és „csókokban gazdag”.

Késő éjszaka indulnak el.

Kijutni Budapestről, ez a legnehezebb szakasz. Vidáman mennek, hiszen Alfred kivételével többé-kevésbé becsicscentettek.

- Vigyázz, itt a biatorbágyi leágazás – majdnem túlmentek.

Az éjszaka vaksötét, az utak keskenyek, döcögősek.

- Hallod-e, ez az út Szibériába vezet.

Nagy nevetés, minden kátyúnál kishiján felkavarodik a gyomruk. Alfred figyelmeztetően mondja:

- Nehogy valaki összehányja a kocsit!

Keresztezi a főutcat, befordulnak jobbra egy sötét mellékutcába.

Minden kihalt. Egy darabon emelkedik az út.

- No, itt vagyunk.

A panziós a pult mögött bóbiskol.

Toninak még ki kell adni egy új szobát.

- Huszonnégyes.

Igyekeznek minél halkabban menni föl a lépcsőn.

A lépcső tetejénél Toni útját állja egy komód, valami van a tetején – a valami nagy dübörgéssel leesik és gurul lefelé a lépcsőn. Toni nagy lélekjelenléttel próbálja elkapni, közben elejti a bőröndjét, most már az is ledübörög a lépcsőn. De nem elég ez, a bőrönd ki is nyílik – minden holmija szanaszét szóródik.

Igyekeznek elfojtani a nevetést. A panziós szitkozódik – ők meg fuldokolnak a nevetéstől.

Együtt próbálnak mindent összeszedni, természetesen ez sem megy túl halkán.

A panziós káromkodva bevágja az ajtót: „te kis szaros”.

Alfred, Szandra és Éva balra mennek a folyosón, Toni jobbra.

- Nicsak, nincs is bezárva a szoba?

Toni tapogatózva bemegy, felkapcsolja a villanyt – örület, egy férfi van az ágyában?!?

Visszahőköl – gyorsan csendesen becsukja az ajtót. Mi van itt?

Segítséget keresve körülnéz – mit tegyen?

Gyorsan vissza Alfredhoz, de már senki nincs a folyosón.

A szobaszámukat persze nem tudja és a panzióshoz sem mer visszamenni a szitkozódás után.

Végig oson a baloldali folyosón. Minden ajtónál megáll hallgatózni.

Az első mögül rettentő horkolás, ez nem lehet a barátai szobája – ők még biztos nem alszanak. Csak a harmadik szobából hallani hangokat. Fülét az ajtóra tapasztja – aha, ez csak Alfred lehet. Halkan bekopog. Valóban Alfred nyit ajtót.

- Mi van Toni?

- Öregem, képzeld, egy idegen pasas fekszik az ágyamban.

Együtt visszalopódnak Toni szobájához. Alfred óvatosan kinyitja – tényleg, halk horkolás jelzi, hogy itt valaki alszik.

Gyorsan becsukják az ajtót. Aztán tanácskoznak. Toni tanácstalanul szorongatja a kulcsát.

- Mutasd csak a kulcsodat.

Alfred szájára szorítja a tenyerét, nehogy hangosan felnevessen.

Toni megütközve bámulja.

Alfred az ajtóra mutat: Nézd csak – 14-es!

Toni még mindig értetlenül néz.

- Most nézd meg a kulcsod! - tartja az orra alá: 24-es!

Most Toni nevet hangosan. Már Szandra és Éva is kukucskálnak az ajtóból. A vihogás végigfut a folyosón.

Lent megint nyílik az ajtó:

- Csönd legyen, különben kihajítlak benneteket!

Nagy nehezen elnyomják a nevetést.

- Toni, menj egy emelettel feljebb.

- Jó éjt.

Másnap késő délelőtt van, mire mindannyian megjelennek az étteremben.

A panziós szemrehányó tekintettel fogadja őket.

Ahogy Toni végigpásztázza a reggeli büféasztalt, kishíján rosszul lesz. Rengeteg sajt és felvágott. Mikor meglátja a forró kolbászt, szalonnás rántottát, egyik zsírosabb mint a másik, akkor a gyomra már berzenkedik. A mennyiség, amit négyüknek feltálaltak, egy focicsapatnak is elegendő lenne. Alfredot leszámítva egyiküknek sincs valami nagy étvágya.

Gyönyörű napsütés. Először is meg akarják mutogatni Toninak az egész települést. Éva, Szandra és Alfred már látták a többségét, megtalálták a nekik fontos házakat, ahol családtagjaik laktak valaha. De már nincs senki, aki mesélni tudna róluk.

Másnap a szomszédos falvakat akarják végiglátogatni. Toni szeretné látni a környéket, hiszen innen származtak a szülei – de vajon melyik faluból?

Először délfelé indulnak a faluból.

- De most aztán tényleg Szibériába megyünk. – csipkelődik Alfred. Az út keskeny, kátyús, nincs szilárd padka, az út mellett mindjárt az áraok húzódik. Néhány kilométer után, ó jaj, egy szörnyű méretű traktor jön szembe. Gyorsan eldől, kinek kell kitérnie. Alfred jobbra lehúzódik a gazba és biztonság kedvéért meg is áll. Porfelhőben folytatják az utat.

Melyik falu jön most?

„Etyek” áll a táblán. Végig a főutcán. Aha, itt lehet a központ. Még hogy központ? Jobbra templom, balra emlékmű. Le a hegyről, idalenn valami fura négyszögletes kis épület, mellette bolt, megint hegynek föl, és már kis is érnek a faluból.

Toni kéri Alfredot, hogy forduljanak vissza.

- Megállhatnánk a boltnál és kicsi körülnézhetnénk gyalog.

Először a templom felé indulnak.

Közben ismét elmennek a kontyos tetős kis négyszögletes kőépület mellett. Toni nemigen ügyel a házikóra, tekintete már száz méterrel följebb álló templomra szegeződik, amelyet még félig takarnak a fák. Megnézik a szépen felújított templomot és találkoznak a plébánossal, hamar beszédbe is elegyednek. A pap mindjárt észreveszi, hogy nyugatnémetek.

Szemlátomást örül, amikor megtudja, hogy Ludwigsburg környékéről jönnek. A felújításra a pénz nagyrésze magyarországi németektől származik Lauffenből, Brackheimből és Güglingenből. Sőt, güglingentől még egy tűzoltóautót is kaptak, meséli büszkén.

Azt is megtudják, hogy eredetileg Etyek négyezer lakosából háromezer német származású volt, legtöbbjüket kitelepítették és mára kevesen élnek itt. A elüldözöttek többségét a Heilbronn körzetben telepítették le. Toni hegyezni kezdi a fülét, hiszen az ő élete akkoriban kezdődött.

A templom előtt beszélgetnek tovább. Tonit valami különöse érzés fogja el.

Újra meg újra lenézeget a hegyről. Az a kis négyszögletes épület magára vonja a figyelmét.

- Mi az ott?

- A kút...

Toni már nem is hallja, amit a pap a kútról mesél – már megy. A többiek értetlenül néznek utána.

Mintha valami varázslat húzná, úgy közelít. Megkerüli az épületet, lemegy a lépcsőn. A falból csövek állnak ki, ezekből folyik a víz!

Toni, mintha áramütés érte volna – egyszerre önti el a forróság és hidegrázás. Kirohan az útra és hevesen integetve kiabál:

- Gyertek gyorsan, gyorsan!

A többiek sietve jönnek, nyomukban a plébános – mi történhetett?

- Én... – toni levegő után kapkod – én innen származom!!!

Egészen feldúltan áll. A többiek próbálják megnyugtatni, Éva átöleli.

- Miből gondolod?

Toni dadogva kérdezi a papot:

- Régen másképp voltak a kútnál a lépcsők?

- Igen, akkor még nem volt aszfaltos az út, keskenyebb is volt, akkor mindkét irányból vezettek le lépcsők. De amikor az utat szélesítették, az egyik oldalon megszűnt a lejárás.

- És az út túloldalán? Kérdezi Toni izgatottan – csitt, ne mondjon semmit... ott volt régen az itatóvályú!?

A pap csak megerősíteni tudja.

Toni szemét elfutják a könnyek.

- Most vagyok itthon! – semmi kétség: a templom, és itt lenn a kút. A templom mögött kell lennie a szüleim házának.

Már megy is, a többiek mögötte. Néhány járókelő már felfigyelt rájuk. A plébános nyugatnémet turistákkal – valaminek történnie kellett. Kíváncsian követi őket néhány gyerek, még felnőttek is. Toni céltudatosan, sietve vág át a templomkerten, hátul megint ki a kapun.

A többiek a nyomában.

Egy bezárt félköríves fakapu köt össze két házat.

A jobb oldali házon tábla: Magyar utca 1.

- Plébános úr! Ez a szülőházam!!! Mi van most benne? Bemehetünk?

- Hogyne mehetnénk, most ez az óvoda.

Hétfőn folytatódnak az iskolai hétköznapiak.

Reggelente vágyakozva nézeget kifelé az ablakon, látja-e az „ő” Ildikóját. Mikor úton van, ebédelni megy vagy este, tekintete folyton a lányt keresi.

Legkésőbb kedden, meg szerdán és pénteken este is látja őt. Olyankor van kóruspróba. Remélhetőleg még sokáig tart ez a projekt. Bár már két hét múlva lesz a koncert a Mátyás-templomban, a Halászbástyán.

Sok vendéget várnak.

Toni már nagyon izgatott, mert énekelhet néhány szóló-részt.

Ahogy szokta, minden alkalmat megragad, hogy szép időben esténként kint üljön az „ő” padján, remélve, hogy Ildikó is leül valahol. Vajon észrevette már, hogy meresztgeti utána a szemét?

Szeretné valahogy magára vonni a figyelmét, megmutatni, mennyire tetszik neki, de hogyan? Talán ha odacsúsztatna neki egy levelet, de az túl kockázatos.

Egyik este Toni látja, ahogy a lány feláll és készül hazaindulni. Már este kilenc óra. Az útja Toni előtt vezet. Még mielőtt elérné a padot, Toni is szedelődzködik. Közben, mintha véletlenül történne, egy papírlap kiesik a kezéből. Nem volt bátorsága rá is írni valamit. Úgy tesz, mintha nem venné észre és reszkető lábakkal elindul. A lány most őt méternyire lehet mögötte és észre kellett vennie a lapot. Toni várja, hogy bármelyik pillanatban figyelmezteti az elvesztett papírra.

Idegei megfeszülnek, most történnie kellene valaminek.

Vonakodva lépked, készen arra, hogy azonnal megálljon. Hallja közeledni a lány lépteit a kavicsoson. Hihetetlen, már rég oda kellett érnie, ahol a lap hevert. Csalódottan veszi tudomásul, hogy a lány nem vette észre a papírját, vagy ami még rosszabb, nem akarta észrevenni. De nem állhat meg.

A lábai ólomsúlyúak, mégis mennie kell még, amíg biztos nem lehet abban, hogy a lány elérte a kaput. Addig még csak meg sem fordulhat.

Túl nagy a csalódása. Feltör benne a düh. Ez tudomást sem akar venni rólam!

Mikor aztán biztosan tudja, hogy a lány beért a házba, úgy tesz, mintha most venné észre a hiányt. Zaklatottan megfordul, visszamegy és felveszi a papírlapot.

A szobatársával nem is akar már beszélgetni, bebújik az ágyába. De ezen az éjszakán nem alszik jól.

- Rá se nézek többet – ilyen gondolatok járnak a fejében.

Már csak néhány próba van a nagy koncertig. Nem is élvezi igazán. Szétszórt. Még Olgának is figyelmeztetnie kell, hogy szedje össze magát, végtére is övé az egyik főszólam.

„Ő” megint balra előtte áll.

- Á, annyira nem is szép – igyekszik bebeszélni magának. Vívódik – nem is érdekel. De nem tudja megakadályozni, valami titokzatos sugárzás árad a lányból, talán az illata? – nem is tudja. De ha a közelében van, valami változást érez magában. Valahogy boldoggá teszi.

Elérkezett a nagy hangverseny napja.

Minden résztvevő kicsípi magát. Van külön ünneplőjük: fekete nadrág, piros ing fekete csokornyakkendővel. Toni úgy érzi, remekül fest, most aztán sikere lesz. Haja olajosan csillog, a választéka tökéletes.

Az egész kórus az udvaron találkozik, a lányok is.

Akkor jön Ő: Tominak elakad a lélegzete. A szíve repes az örömtől – hallja a szíve kalapálását, próbál védekezni – de hiába.

- Vajon Ő is látott engem? – ebben nem biztos.

Szépséges kép: elől a lányok, mögöttük a fiúk – csoportba rendeződve – vonulnak a Halászbástya felé.

Út közben nagy feltűnést keltenek.

Megérkeztek már az első vendégek is és gyülekeznek a Mátyás-templom előtt.

A csoportok mindjárt bevonulnak a templomba, mivel a koncert előtt még beépneklés és beállítás-próba lesz. Toni térde megrepeg a sok várakozó láttán.

A próbák az egyik belépése még akadozik.

De ott van Olga, megnyugtatja, biztatja.

Ahogy visszamegy a helyére a sorba, csoda történik:

- Toni, nagyon drukkolok neked – suttogja valaki mellette.

Elakad a szívverése – vajon ki mondta?

Ildikó! – még elkapja a mosolyát – ez neki szól – csakis neki!

Ugorjon egy nagyot? Átölelje ŐT? Most az egész világot képes lenne átölelni.

Miközben beengedik a közönséget, a közreműködők egy mellékteremben várakoznak. Most már nem izgul a koncert miatt, bizots benne, hogy ezek után úgy fog énekelni, akár egy angyal. Nem, most azért izgatott, mert az Ő ildikója figyelemre méltatta. Újra meg újra keresi a lány tekintetét, aki már nem tér ki előle, rámosolyog. Kezdődhet a koncert.

A templom zsúfolásig megtelt.

A kórus felállt az oltár előtt, balról előttük Olga a ragyogó fekete zongoránál. A zongora mellett két oldalról gyönyörű virágcsokrok. Olga közepén – hosszú, lágyan hullámzó hajával, földi érő fekete ruhájában gyönyörű.

A mély kivágás és az oldalt hasított ruha kiemelik kifogástalan alakját, kicsit merész, de egy ilyen szép asszonytól ki venné rossz néven. Mindenesetre szemet gyönyörködtető. De a kórus szintén remekül fest.

Teljes a csönd.

A kollégium igazgatónője hosszú üdvözlőbeszédet tart.

Toni igyekszik nem nézni a vendégekre, ahogy valaki tanácsolta. Reméli, hogy így jól sikerül a fellépése.

Olga elkezd egy nyitányt.

Tonit minden alkalommal elbűvöli, milyen összhangban olvad egymásba ember és hangszer. A diákok csak oldalról, félig hátulról látják Olgát.

A fekete ruha, a fekete zongora és a sötét hajzuhatag. Ellentétéként pedig a hófehér kezek, ide-oda röppenne a fekete-fehér billentyűkön, mintha nem is érintenék azokat.

Minden szem lenyűgözve Olgára szegeződik.

Toni biztos benne, hogy őrá senki nem figyel. Előtte két sorban állnak a lányok. Így merész lépésre szánja el magát: balkezét előre nyújtja, míg megérintheti Ildikó kezét. A lány nem riad meg, sőt megfogja az ujját.

Toni most már biztos benne, hogy a lány meghallotta!

Boldogsága határtalan.

Az első dalt a kórus énekli. Ezután következik Toni szólója.

A kórus elé lép, odaáll a zongora mellé.

Most már semmi nem zavarhatja meg, mindent bele fog adni.

Legfeljebb az örömtől kalapáló szíve zavarhatja meg, szinte kiugrik a helyéből.

Mellette Olga, mögötte az „Ő” Ildikója, a felhőkben lebeg.

Hangja felzeng a hatalmas kupolában.

Micsoda akusztika – szinte földöntúli. Előtte csak emosódott tömeg, a fejek csak félgömbök, az egyes arcokat nem is észleli. Nem is érdeklik. Egyszeriben csodálatosan érzi magát. Egy ilyen fellépés igazi beteljesülés számára.

Énekel. Torkából úgy áradnak a hangok, ahogy még soha. Olga álomszépen játszik és bátorítóan mosolyog rá.

Úgy illik, hogy csak egy-egy blokk után tapsoljanak. De amikor Toni befejezi, valaki nem tudja visszafogni magát, erre mindjárt mások is bekapcsolódnak és zúg a lelkes taps.

Toni döbbenetben áll, erre nem számított.

De most már észrevette, ki kezdett tapsolni. Nem hisz a szemének.

Elöl, a harmadik sorban, félig egy magas férfi takarásában: Attila!

Attila itt van – mekkora öröm! Andrej mellett ül. Attila oldalra nyújtózkodik a magas férfi mögött és örülten tapsol, akár csak az apja. Attila arca ragyog, szemlátomást el van ragadtatva. Úgy látszik, Andrejjal jött. Egyedül biztosan nem. Ennyi öröm egyetlen napon! Aligha lehetne fokozni.

A szólója után Toni visszaáll a helyére a kórusba. De nem kívülről kerül, átfurakodik az első sorokon. Így szembe állhat Ildikóval. A lány arccal sugárzik, akár a napfelkelte. Ahogy Toni elmegy mellette, a fülébe súghatja:

- Csodállak!

Szerencse, hogy senki nem láthatja, hogy vörösödik el Toni arca.

A hetedik mennyországban érzi magát. Ha most még karába is kaphatná az Ő Ildikóját – azt már el sem tudná viselni.

A koncert szünetében nagy a kavarodás. Mindenki igyekszik találkozni a hozzátartozóival.

Olga és Andrej már ott állnak az oldalsó kijáratnál, mellettük Attila, kicsit elveszetten, ez enm az ő világa. Toni meglátja őket és ragyogó arccal indul feléjük. Attila nem győzi kivárni, elébe megy, erős karjaival átöleli, sőt fölemeli és megforgatja.

- Csak most látom, micsoda tehetséged van. Csodállak, csak így tovább, biztosan nagy sztár lesz belőled.

Olga és Andrej is nagy szeretettel fogadják.

Hogy a szülei megkeresték és meghívták Attilát, ennek Toni határtalanul örül. Tudják, mennyire szenved a két fiú az elválástól. Máskor Attilának nem lenne lehetősége meghallgatni Toni fellépését.

Apró falatokat és különféle italokat tálalnak fel.

A vendégek, akik elmennek mellettük, jóakarató pillantásokat vetnek Tonira, néhányan vállon veregetik vagy mondanak néhány elismerő szót. Toni azonban nem is igazán figyel az övéire. Szeme keresgélve pásztáz.

Olga somolyogva kérdezi:

- Nocsak, Toni, nem elég a mi rajongásunk?

Toni úgy érzi, hogy rajtakapták és elvörösödik.

- Csak még mindig izgatott vagyok a fellépéstől.

Mire Olga:

- Nézz csak feltűnés nélkül hátra.

Toni megfordul. Azonnal látja, mire gondolt Olga és tudja, hogy az anyja átlát rajta, kitalálta a titkát. Ildikó egy idősebb hölgygel a közelükben áll, nyilván az édesanyjával.

Olga biztatja, hogy menjen, üdvözölje őket, de Toni mégsem merészkedik oda. Viszont mellettük terem a kollégium igazgatónője és gratulál. Andrej előtt szinte pukedlizik. Kedvesen megsimítja Toni fejét, ő pedig nem is tudja mi történik, de érzi, hogy feltámad benne a büszkeség.

- Nos, Bori elvtárs, meg ven elégedve azzal, amit a fiából faragtunk?

- Természetesen, de nem csak Tonival, mindegyik diák nagyszerű teljesítményt nyújt.

Egy ilyen nagy tekintélyű ember szavai balzsamként hatnak az igazgatónőre. Még hozzá kell fűznie:

- Ebből látszik, hogy a rendkívüli fegyelemnek köszönhetően milyen gazdagon gyümölcsözik az állami támogatás.

Attila Tonira néz, elnyomnak egy vigyort és szemüket forgatják.

Az igazgató büszkeségtől dagadó kebelével folytatja körsétáját.

Egy gong jelzi, hogy kezdődik a koncert második része.

Először a fiúkar énekel öt dalt – à capella.

Utána ismét a vegyeskar. Zárásként pedig három romantikus dal. Az elsőnél Olga csak játszik és Toni egyedül énekel a zongora mellett állva. A következő dalnál Olga is vele énekel. A legutolsó darabot, a négykezes „Sommernachtstraum”-ot pedig együtt játsszák a zongorán. Azonnal látni, hogy ők ketten harmonikus egységet alkotnak.

A tapsvihar hatalmas, mindenki feláll.

- Toni, Toni! – kiáltások – de merről?

Andrej nem bír a helyén maradni, előre siet, hogy karjába zárhassa az ő Olgáját és Tonit is. Attila követi.

Nagy a kavarodás.

Az igazgató már készül közbelépni, de aztán meggondolja magát és hagyja őket. Oldalt áll és fürdik a sikerben, amely végül az övé is.

Tomi hirtelen érzi, hogy átölelik, rózsaolaj édes illata csapja meg és valaki megcsókolja az arcát. Dermedten áll. Moccanni sem mer, nehogy észrevegye valaki – bárcsak sohase érne véget.

Tudja, kitől a csók!

Mikor végre helyreáll a nyugalom, mindenkinek el kell foglalnia a helyét.

Az igazgató még tart egy záróbeszédet, dicshimnuszokat zengve a jóságos államról.

Ezután egy pártfunkcionárius minden közreműködőnek átnyújt egy oklevelet.

Toni különleges kitüntetést kap.

Kimagasló teljesítményéért háromnapos balatoni nyaralást kap az államtól.

Mivel az a hétvége jön, amelyen a diákok hazamehetnek, a szülők mindjárt a koncert után hazavihetik a csemetéjüket.

Nagy búcsúzkodás. Mindenki elszéled.

Néhányan, így Toni szülei is, saját autóval jöttek. Lassan gördülnek hazafelé a macskaköveken.

A következő buszmegállónál sokan várakoznak.

Toni meglátja Ildikót, ahogy édesanyjával a megálló felé mennek.

Már néhány méterrel elhagyták őket, amikor Toni felkiált:

- Apa, állj meg, nem tudjuk elvinni őket?

Andrej beel lép a fékbe és megáll.

Olga mindjárt átlátja, mire gondolt Toni.

- Andrej, ott laknak a környékünkön, és még beférnek hátra.

Ahogy Ildikó és az édesanyja odaérnek a várakozó autó mellé, Olga megszólítja őket a nyitott ablakon át:

- Eljönnek velünk? Van még helyünk.

Ildikó anyja csak most ismeri fel, ki állt meg:

- Ó, igazán kedves, Bori asszony.

Toni már ki is nyitotta a hátsó ajtót. Ildikó lehajol, hogy beszálljon. Csak most érti meg, ki is ül a kocsiban. Valósággal visszahőköl, erre nem számított. Toni már nyújtja a jobbát és gyengéden húzza. Édesanyja követi.

Most már négyen ülnek hátul. Toni szinte Attila ölébe szorul. Csábító a lehetőség, hogy inkább ő vegye az ölébe Ildikót, de az már sok lenne a jóból, nem meri megtenni. Valahogy majd csak lesz, hiszen csak pár kilométer az egész. Ilyen alkalom nem egyhamar kínálkozik újra, hogy ilyen szorosan ülhet Ildikó mellett. Még az anyja is benyomakodik. Ildikó kénytelen egészen Toninhoz szorulni. Toni karja útban van, Ildikó vállára kell tennie. Szerencsére az lány anyja nem sejtí a közös titkukat.

Attila szinte már levegőt sem kap.

Kényszeredett bemutatkozás kezdődik. Ildikó anyja most ismeri meg az autóban ülő fiút.

Elhalmozza Tonit dicséretekkel és csevegni kezd. Ildikónak ez kicsit kínos.

De mindez nem fontos: Ildikó és Toni szorosan egymás mellett ülnek, és örülnek. A rózsairat betölti az autót. Toni lehunyja a szemét. Sütét van a kocsiban – hála Istennek, Ildikó anyja úgyszem tud oldalra fordulni, hogy láthatná, hol van Toni feje – meg a szája...

Toni meg van győződve róla, hogy ez élete legszebb napja, eddig mindenképp!

Reméli, hogy apja eltéved és még sok órán keresztül utaznak...

* * *

Attila befejezte az iskolát. Talál egy tanonchelyet egy hentesboltban. A munkahelye a Duna másik partján, a város északi részében van. Élvezi a munkát. Ráadásul a foglalkozásának van egy praktikus oldala is: a napi étele megvan és amire a családjának szüksége van, az is leesik, legalábbis, ami a „húst” illeti. A napirendje elég kemény, de Attila megtanul boldogulni.

Testi fejlődése ennek megfelelően alakul, ami sportpályafutására is kihat.

Már évek óta tagja egy úszóegyesületnek.

Otthon már jónéhány kupa díszíti a szobáját.

Természetesen ezekben az években új barátságok születnek.

Az úszócsapata összetartó közösség, akik szabadidejükben is szívesen vannak együtt. De ez nem érinti régi barátságát Tonival.

Toni volt és marad az első és legjobb barátja.

Mindig az első helyen marad számára.

* * *

1956-ot írunk.

Megint a fájuk felé tartanak a mezőn át, ismerős utak – gyermekkoruk útjai. Élveznek minden lépést.

- Itt fogtunk egyszer egy békát, ott volt az a jó alma. És emlékszel, itt estél le a fáról...

- Persze, mert meglöktél – válaszol a másik egy oldalbalökéssel egybekötve. Így folyik a beszélgetés.

Attila mesél a munkahelyéről. A kollégái elégedetlenkednek. A főnöke végül is még tulajdonosa és vezetője az üzemnek, de már csak az igazgatóság előírásai szerint gazdálkodhat. A munkások mind ugyanannyi fizetést kapnak. Ez nem ösztönzi az egyes ember személyes igyekezetét.

Egyre gyakrabban fordul elő, hogy bizonyos áruk hiányoznak. Állandóan keres az ember valamit. Információkat cserélnek. Így tudja meg az ember, hogy van valami használható, és akkor gyorsan kell cselekedni, különben hoppon marad az ember.

Legjobb az esélyek, ha valami mást tud felkínálni az ember cserébe.

Az ő hentesárujuk nagyon keresett. Néha jön valaki, hoz valamit és kap egy csomag virslit a pult alatt. Munkaidőben némelyek elindulnak egy csomaggal a hónuk alatt, aztán hamarosan valami mással térnek vissza.

A főnöke szeme húny, ő is ezt csinálja, csakhogy nagyban, ő autóval intézi az ügyleteit. Már Attilának is kellett néha segítenie bizonyos dolgokat elhozni valahonnan és elvinni a főnöke lakására. A „fizetség” egy láda volt, amiből ismerős illat áradt. De ehhez a dolgozónak semmi köze. Persze nem szól semmit, úgy tesz, mintha nem tudna semmit. Mindenki elvárja, a főnöktől is, hogy szemet húnyjon. Mindenesetre ez az állapot nincs rendjén.

Toni amúgy nem sokat tud és ért a „kinti” dolgokból.

Tulajdonképp Attila az egyetlen kapocs, akitől ilyen kritikus véleményeket hall a társadalmi fejlődésről.

Attila még tüntetésről, ellenállási mozgalomról is beszél.

De erről nem beszélhet részletesebben Toninak.

Tonit elfogja a félelem. Hát mi történik „odakint”?

Érzi, hogy Attila egyre jobban eltávolodik az ő életétől.

Ilyen lesz tehát a felnőtt korszak:

A különböző életmódok és tapasztalatok feltartóztathatatlanul eltávolítják őket egymástól.

Félnek tőle, bárcsak megmaradhatnának a régi állapotban!

Annál inkább biztosítják egymást kölcsönösen barátságuk őszinteségéről és összetartozásukról. Soha ne idegenedjenek el egymástól.

A cseppkőbarlangban beleteszik a kis cédulájukat az üvegbe, de előtte hozzáírnak egy aktuális bejegyzést a pillanatnyi beszélgetésük alapján.

* * *

A munkakörülmények egyre katasztrofálisabbak, a kiszabott normák elérhetetlenek. Nem annyira azért, mert olyan magasak a követelmények, sokkal inkább a munka hatékonysága hiányzik. Rossz a gazdálkodás minden szinten. A kinevezett vezető funkcionáriusok gyakran képzetlenek. A posztokat elsősorban a párt taktikai szempontjai szerint töltik be.

Sok úgynevezett „rendszerellenes elem” viszont rövid úton börtönbe kerül. A sajtó- és rádiószabadságot már rég korlátozzák.

A magyar kormányzat nyilván felismeri, hogy ezzel a gazdasági rendszerrel sehogy nem fog zöld ágra vergődni. A humanizálásért küzdő erők pedig növekednek.

Bonyolult egyensúlyozási mutatvány. A sajtó cenzúráját lazítani kellene és lehetőséget kellene adni a tulajdonszerzésre. Azonban sok dolog, amiről a nép nem tud tovább lemondani, elérhetetlen.

Az előrelátóbb funkcionáriusok látják, hogy csak a lazítás hozhat ösztönzést nagyobb erőbevetésre.

A pártkáderek között heves hatalmi harcok dúlnak.

A nép között napról napra növekszik a feszültség.

Némely veszélyeztetett személy **bújkál** (illegálitásba vonul?).

Elsősorban az egyetemi hallgatók szervezkednek, tiltakoznak. Előfordulnak **sztrájkok**.

Előfordul, hogy leteszik (megtagadják?) a munkát.

A helyzet egyre éleződik.

Egyik-másik pártiroda ablaka éjjel betörik.

Moszkvától elhajlók próbálnak saját, emberarcúbb kommunizmust megvalósítani.

Andrej, aki itt, Budapesten találta meg második hazáját, már rég felismerte, hogy a rendszer, amely Oroszországban talán működik, nem húzható rá egyszerűen egy másik országra. Bár abban sem biztos, hogy Oroszországban tényleg működik.

Az idegen uralom elleni gyűlölet, de a saját kormány elleni harag is, valamikor szükségszerűen túlcserélődik. Andrej és más széles látókörű funkcionáriusok támogatni akarnak egy olyan kormányzást, amelyben részt vesz minden párt és amelybe a népnek nagyobb beleszólása van. A magyar állambiztonság sok ellenforradalmi elemet letartóztat ezekben a napokban.

1956 októberében eszkalálódnak az események.

Miután a magyar állambiztonság október 23-án eljár százezer felkelő ellen, de nem tudja kikényszeríteni a nyugalmat, másnap a szovjet hadsereg azonnal beavatkozik a moszkvához hű magyar kormány egyetértésével. Most robban a puszkaporoshordó.

* * *

A vár-kollégium diákjai egészen meglepődnek a távoli dörgések hallatán. Az ablakból kinézve semmi jele viharoknak. A tantestület érthetetlenül ideges. A tanítást újra meg újra félbeszakítják. A tanárok összegyűlnek, értekeznek.

Valami rendkívüli dolog van készülődésben.

Valóban van valami a levegőben.

Alattuk, a belváros felől lövések staccato-ja hallatszik. Csak ágyudörgés lehet. A házak között füstoszlop száll fel.

Mindenki az ablakhoz nyomul. Kitört a háború?

A Duna két partján látni, ahogy hatalmas szörnyetegek igyekeznek a Parlament felé.

- Te jó ég, ezek tankok!

- Háború!

Most aztán oda a nyugalom.

Mit tegyenek?

Tanárnőjük zavarodottan lép be:

- Az iskolavezetés határozata alapján azonnal beszüntetjük a tanítást. A közlben lakó diákok haladéktalanul hazamehetnek. Akik messzebb laknak vagy a Duna keleti oldalán, azok legjobb, ha egyelőre itt maradnak. Még meg kell szerveznünk a hazajutásokat.

Toni siet a szobájába és összepakolja a legfontosabbakat.

Egy szobatársa is ugyanarra lakik. Kettesben indulnak haza. A hegyi útról jól megfigyelhető, ami a városban történik. A házsorok között, ahová belátni, sok a tank, időnként lőnek.

Katonai teherautók csapatokat szállítanak a belvárosba. A szabad tereken és az utcákon embercsoportok, nyilván felkelők.

Egy-egy lövést hallani, de kiáltásokat is. Járművek lángolnak. Mentőautók törnek utat a kavargásban.

Felkelők vesznek körül egy tankot.

Robbanás – egy tank lángokban áll.

A Duna mentén vezető utcák bedugultak. Több katonai autó katonákat rakott le, akik a tankok fedezékében a belváros felé mennek a hidakon.

Toni és az iskolatársa számára még mindig nem világos, hogy „csak” felkelésről van szó, ahogy feltételezik, vagy valóságos háborúról.

A házuk elsötétítve. Minden ablaktábla zárva.

Mikor Toni felmegy, Olgát egy ablak mellett ülve találja. Reszketve nézeget kifelé a függöny részén át.

Toni átöleli.

- Most már itt vagyok, megvédelek.

- Toni, annyira örülök, hogy legalább te hazajöttél.

Mindketten várnak. Ma senki nem éhes. Már sötét van. Andrejnak ilyenkor már itt kellene lennie.

Az idő végtelenül lassan múlik. Hol marad Andrej?

Egyikük sem fekszik le. Toni a fejét Olga ölébe hajtja. Aztán egyszer elalszik. Olga üve marad. Megint feltámad benne a félelem, félelem a magánytól. Hála Istennek, hogy Toni itt van.

Valami fenyegető veszély közeledését érzi.

Andrej azelőtt semmit nem mesélt arról, mi történik. Fél éve elvesztette a pozícióját és más területet bízta rá. De Olga már kivette a szavaiból, hogy néhány magas beosztású funkcionáriust felmentettek tisztségéből. Azt is megértette, hogy nem minden elvtárs ért egyet Andrej felfogásával.

Némelyek már börtönben vannak vagy munkatáborban, sőt van, akit már halálra ítélték. Méghozzá nyilvánvalóan tárgyalás nélkül, a vád többnyire: „kémkedés nyugati hatalom számára”.

Gondolatai a három bőrönd körül járnak, amelyeket Andrej már régebben összekészített – azzal az indoklással: lehet, hogy egyszer hirtelen utazni kell vagy ilyesmi...

Ez az „ilyesmi” nem hagyja nyugodni Olgát. Nem gondolja, hogy jelentéktelen és ártatlan apróság, ha egyszer csak szükség van a bőröndökre. Szüksége lesz akkor még egyáltalán rájuk?

Magával viheti őket egyáltalán?

Nemrég jött egy asszony hozzájuk, mikor Andrej szolgálatban volt. Könyörgött, hogy járjon közben a férjéért. A férje, aki mindig is hűséges, lojális kommunista volt, pár hete eltűnt. De senki nem mondja meg az asszonynak, hogy mi történt vele. Hiába keresgél, nem talál illetékest, aki a férje letartóztatásáért – ami felől meg van győződve – felelős lenne. Csak annyit mondtak neki, hogy jobban teszi, ha visszafogja magát, mert veszedelmes dolog a politikai bizottság határozatait vagy az állambiztonsági szolgálat akcióit kétségbe vonni. Egyébként pedig örüljön, hogy még szabadlábban van.

Olgának majd megszakadt a szíve, hogy az elgyötört asszonynak nem tud reménységet adni.

Ennek az asszonynak a példája még világosabban megmutatta, milyen törtékeny az ő helyzetük is, hogy gyakorlatilag velük is megtörténhet ugyanez.

Voltaképpen már nincs is baráti körük, akiben bízhatnának. Hiszen kik a barátaik?

Pártpolitikai dolgokban már nincsenek valódi barátok.

Egyre gyakrabban hallani az utóbbi időben: „Ruszkik haza!”

A városban sötétedés után sokszor látni lövések villanásait és hallani a fegyverropogást. Égő házak látszanak. Még az égő gumi szaga is érződik itt fent.

Rettenetes éjszaka.

Pirkad. Esős októberi nap. De kicsit nyugalmasabb. Fekete, bűzös füst ül a város felett.

Helyenként csak a magasabb épületek vagy azok csúcsa áll ki a ködből.

Andrej még mindig nincs itt.

Nem tehetnek semmit – csak várnak. Mire?

Mindenfelé katonai járműveket látni.

Az ő utcájukon is végigmegy egy-egy katonákkal megrakott teherautó.

Ó, jaj, most hozzánk jönnek?

A katonák a teherautók platóján állnak és lövésre kész fegyverrel biztosítják az utca mindkét oldalát.

Fenyegető látvány. Az utca mintha tisztára söpörték volna.

Délig tart a viszonylagos nyugalom a városban.

Akkor azonban felkelők százait látni. Nyilván összegyűltek a gyári munkások a környező üzemekből és menetelnek, táblákat és feliratokat visznek, mindenféle szerszámokkal felfegyverkezve, sőt némelyek valódi lőfegyverekkel, vonulnak át a Margit-hídon a városközpont felé.

A híd előtt katonai egységek állítják meg őket. A lövések sokakat leterítenek. Az egész tömeg a hídra nyomul.

A város felől tankok jönnek fel a hídra.

Rettenetes mézárulás folyik:

A tankok tüzet nyitnak. A gyalogos katonák a híd mellvédjének fedezékéből célzottan lőnek a felkelőkre.

Szegényeknek nincs hol fedezéket keresniük. Mintha tálcán volnának. Némelyek a híd mellvédjén át a folyóba vetik magukat. Lövések követik őket a vízbe. A víz vöröslök.

Mások próbálnak a Margit-sziget felé kitérni, hogy a nagy fák mögött és a bokrok között keressenek védelmet. De a sziget is csapda. Másfelé lehetetlen kitérni vagy menekülni. A Duna körülveszi a szigetet. Tankok kanyarodnak a híd közepén a szigeti bejáróra és követik a menekülőket. Gyalogos katonák a tankok takarásában mennek utánuk. Mindenkit lekaszabolnak. A szép hidat lelőtt és a tankoktól legázolt holttestek borítják. Később a korláton át a folyóba dobálják őket.

Olga dermedten ül az ablaknál. Arca megkövült az iszonyattól. Lehetnem azok emberek, akik ilyesmit tesznek? – ráadásul a saját honfitársaikkal?!

Gyengéd karok fonják körül hátulról a vállát. Toni már egy ideje a szobában van és ő is figyelte az eseményeket. Mindketten egész testükben remegnek és kölcsönösen nyugtatni próbálják egymást.

Már dél van. Andrej még mindig nincs itt. Nincs kedvük reggelizni vagy ebédelni.

* * *

A réműlettől megdermedve zajt hallanak, mintha valaki az alsó szinten egy ablakot próbálna kinyitni. Moccani sem mernek.

Ismét csönd van.

- Le kell mennem megnézni, mi volt ez.

- Toni, kérlek, ne hagyj egyedül.

De Toni látni akarja, mi történik.

Gyertyával a kezében óvatosa lesurran a lépcsőn. Átlépi az összes lépcsőfokot, amelyikről tudja, hogy nyikorog. Olga nem bírja egyedül az emeleten és utána oson. Nagy lélekjelenléttel magához vette a piszkavasat.

A pincejáróban már rég nem működik a világítás.

Toni reszkető kézzel meggyújtja a gyertyát. A táncoló láng fényénél lemerészkedik a régi, kopott lépcsőkön a nyirkos, dohos pincébe.

Észrevette, hogy Olga követi. Hogy a félelmét legyőzze, tudatosan hangosan kérdezi:

- Kibiztosítottad a fegyvert?

Most már nem kell csöndben lennie, a gyertyafény az esetleges behatolót ügyis figyelmeztette.

A baloldali helyiségből különös hang hallatszik – nyögés?

Az ajtó nyitva. Ameddig a fény elér, nem látni semmit. Toni bevilágít az ajtó mögé, és akkor meghallja, alig érthetően:

- Toni, én vagyok.

Ijedtében elejti a gyertyát.

- Attila!

- Csöndesen! – suttogja a földön fekvő alak.

Most már Olga is belépett:

- Gyújtsd meg újra a gyertyát.

- Nem, ne gyújtsd meg. – tényleg Attila az.

- Takarjátok el a pinceablakot, kintről senki ne lássa, hogy van itt lent valaki – engem üldöznek.

Gyorsan keresnek valamit, amivel a kérést teljesíthetik. Aztán újra gyertyát gyújtanak. Amit látnak, attól elakad a lélegzetük.

Az ő Attilájuk fekszik előttük – de alig lehet ráismerni.

Lesoványodva, az arca vértől mocskos, fején hevenyészett kötés. Nadrágja szára leszakadva, azzal van bekötve a combja.

Vádlíján egy szörnyű sebből vér csorog.

Hiszen ez lőtt seb?!

De Attila már nem szól semmit, elájult.

Az első sokk után Olga siet az emeletre, hozza az elsősegélydobozt. Toni a barátja mellett térdel, elgyötört fejét a karjában tartva.

Hónapok óta nem látta, nem is hallott felőle. Mi történt vele? A felkeléshez van köze? Azt kinézi Attilából.

Hiszen ismeri a hozzáállását.

Olga azonnal nekilát a sebek kezeléséhez.

A vádliban két lyuk – lövések. Szerencsére kettő, thát bemenet és kimenet. A fején ütések okozta sebek. Most veszik észre, hogy a rehája is átázott. Mindenütt mocskos.

Olga kimossa a sebeket.

Az ápolói képzés, amelyet a héború évei alatt minden orosz elvégzett, most jól jön. Különbéféle gyógyszerei is vannak, így most egész hatékony elsősegélyt tud nyújtani.

Valószínűleg nem lehet majd Attilát hivatalosan kórházban kezeltetni. Természetesen feltételezik, hogy kapcsolatban áll a felkeléssel. Vajon keresik is? Abból kell kiindulniuk, hogy igen.

Valahogyan el kell tehát rejteniük.

Nekik pedig gyorsan vissza kell menniük a lakásba.

A szenespincében faat raknak a szénből, deszkákat fektetnek fölé, hogy az alatta így kialakult odúban Attila elférjen.

Attila magához tér. Nem sokat kérdezősködhetnek.

Csak annyit tudnak meg, hogy Attila ott volt a margit-hídi vérfürdőben. Halottnak vélték és a Dunába dobták a katonák. Mivel jó úszó, a pillérek védelmében el tudta érni a budai partot.

Az utánaküldött lövések célt tévesztettek.

Nem mert hazamenni, mert számolnia kellett azzal, hogy üldözik.

Mit tegyen?

Egyelőre maradjon a szenespincében. Élelem van elé a pincében illetve Olga még lehoz néhány szükséges holmit, meg kötszereket.

- Menjetek, elboldogulok egyedül.

- Attila, nem hagyhatunk egyedül ilyen állapotban.

- Ne aggódjatok miattam, elbújok, ha már jobban leszek. Semmi esetre sem szabad belekeverednetek, el sem tudjátok képzelni, mire képesek ezek.

- Attila, dehát... – Attila félbeszakítja.

- Toni, ti vagytok az egyedüliek, akikben még megbízhatok, pedig ti oroszok vagytok. De annyi minden összekeveredett. Az ember már nem tudja, ki a barát, ki az ellenség. A felkelők orosz és magyar katonák ellen harcolnak. De magyar katonák is csatlakoznak a felkelőkhöz, ahogy sok rendőri egység is, akik aztán együtt harcolnak az oroszok ellen.

- Attila, Andrejt várjuk, gondolod, hogy ő is valahogy belebonyolódott?

- Azt senki nem tudja megmondani, teljes a kavarodás, mindenütt letartóztatások és halottak. Tudom, hogy Andrej mindig kiállt a magyarok ügyéért, nehogy ez legyen most a végzete! De valószínűleg védelmet talált az orosz nagykövetségen, azt erős páncélos egységek vették körül, ott nem eshet semmi baja.

Olga megígéri, hogy értesít egy orvost, aki majd megnézi.

- Jaj, ne, elboldogulok, de ha megjelenik egy orvos, akkor gyanítani fogják, hogy valakit rejtegettek. Akkor engem megtalálnak, és ti is bajba keveredtek.

Olga azonban nem tágít:

- Attila, megadom a nevét, és mond, hogy én küldelek. Ebben az orvosban száz százalékosan megbízhatunk.

Toni nehéz szívvel kénytelen búcsút venni barátjától. Az, hogy így itt kell hagynia, szinte meghaladja az erejét. Szörnyen gyávának és gyalázatosnak érzi magát.

- Attila, kérlek, maradj itt, amíg bírod. Megpróbáljuk megtalálni Andrejt.

Közben Olga húzza maga után. Toni pedig egészen magán kívül van a bánattól.

- Attila, figyelj, bármit lehozatsz a lakásból, amire szükséged van, csak ne nehogy elcsúszjanak. És kérlek, hagyd a többieket most már magukban harcolni, ki tudja, megúszod-e még egyszer ennyivel.

Az ajtóból még egyszer visszafordul – Toni érzi, hogy hosszú-hosszú ideig nem fogja látni jóbarátját – talán soha többé?

Jaj, Attila, még egy kérésem van: biztosan találkozol majd valamikor Ildikóval, kérlek, üdvözdöl a nevemben, soha nem fogom elfelejteni őt – ahogy természetesen téged sem.

* * *